

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΊΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**«ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΚΑΙ Η ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
Κ^{ος} ΔΑΦΝΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ:

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΒΡΑΚΑ ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ

ΜΟΥΖΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2007

Θερμές Ευχαριστίες

Στον κ. Δάφνη Σπυρίδωνα καθηγητή του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας, για την καθοδήγηση, την πολύτιμη εμπειρία και την επικοινωνιακή συνεργασία στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	1
ΜΕΡΟΣ Α:	3
Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:.....	4
Τα τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων στα ελληνικά Α.Τ.Ε.Ι.....	4
1.1 Η τεχνολογική εκπαίδευση	5
1.2 Ιστορική αναδρομή.....	5
1.2.1 Ίδρυση των ΚΑΤΕ	8
1.2.2 Ίδρυση των ΚΑΤΕΕ.....	9
1.2.3 Ίδρυση των ΤΕΙ.....	11
1.3 Ορισμός της Διοίκησης Επιχειρήσεων	15
1.3.1 Συντελεστές της Διοίκησης Επιχειρήσεων.....	18
1.3.2 Επιστημονική βάση της Διοίκησης Επιχειρήσεων	19
1.4 Σύγχρονες τάσεις στη Διοίκηση Επιχειρήσεων	19
1.4.1 Απαντήσεις των επιχειρήσεων στις νέες προκλήσεις	21
1.5 Σχολές Διοίκησης Επιχειρήσεων.....	22
1.5.1 Εισακτέοι φοιτητές.....	24
1.6 Περιεχόμενο σπουδών και εκπαιδευτική διαδικασία.....	24
1.6.1 Πρόγραμμα σπουδών στο Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας.....	27
1.7 Ερευνητική δραστηριότητα.....	31

ΜΕΡΟΣ Β:	33
Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:	34
Μεθοδολογία της έρευνας	34
2.1 Σκοπός της έρευνας	35
2.1.1 Είδος-Δείγμα έρευνας.....	36
2.2 Συλλογή των στοιχείων	36
2.2.1 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου	37
2.3 Επεξεργασία των δεδομένων	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:	39
Αποτελέσματα της έρευνας	39
3.1 Περιγραφική ανάλυση δεδομένων	40
3.1.1 Ερωτηματολόγιο 1.....	40
<i>Ενδιαφέρον προγράμματος σπουδών</i>	42
<i>Σύνδεση με την αγορά εργασίας</i>	44
<i>Διεύρυνση προγράμματος σπουδών</i>	46
<i>Κλάδος εργασίας</i>	47
<i>Δημογραφικά χαρακτηριστικά</i>	51
3.1.2 Ερωτηματολόγιο 2.....	54
<i>Εύρεση εργασίας</i>	55
<i>Αγορά εργασίας</i>	58
<i>Συνθήκες εργασίας</i>	61
<i>Πρόγραμμα σπουδών</i>	64
<i>Δημογραφικά χαρακτηριστικά</i>	67
3.2 Ποιοτική ανάλυση δεδομένων	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:.....	77
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	77
4.1 Συμπεράσματα.....	78
4.2 Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	82
ΠΗΓΕΣ.....	83
Α. Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία.....	84
Β. Διαδίκτυο.....	84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι :.....	86
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	86
Ερωτηματολόγιο 1.....	87
Ερωτηματολόγιο 2.....	91
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι Ι:.....	96
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ.....	96

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εξετάζει το περιεχόμενο του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων στο Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα¹ Πατρών σε σχέση με την αγορά εργασίας. Το Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας έχει ως αποστολή την προετοιμασία στελεχών τα οποία θα επανδρώσουν την κάθε μεγέθους επιχείρηση και οργανισμό Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα, τοπικού εθνικού ή πολυεθνικού χαρακτήρα, που δραστηριοποιούνται μέσα στο ελληνικό, κοινωνικό και οικονομικό σύστημα, δημιουργώντας και προσφέροντας αγαθά και υπηρεσίες. Η παρούσα μελέτη έχει σαν στόχο να διερευνήσει:

- Ø Την αποτελεσματικότητα της τεχνολογικής εκπαίδευσης στο χώρο της διοίκησης επιχειρήσεων.
- Ø Τη λειτουργία, συγκεκριμένα, του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας.
- Ø Τη σχέση των σπουδών στη διοίκηση επιχειρήσεων με την αγορά εργασίας.
- Ø Την εκτίμηση φοιτητών και αποφοίτων για τις σπουδές που προσφέρουν τα αντίστοιχα τμήματα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο στόχος δεν είναι μόνο να παρουσιαστεί η δραστηριότητα και η αποτελεσματικότητα των σχολών διοίκησης επιχειρήσεων στην Ελλάδα, αλλά επίσης να διερευνηθούν τα προγράμματα σπουδών τους, η αφοσίωσή τους στον τομέα της έρευνας και η πιθανή σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας μελετώντας την περίπτωση του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας. Η παρούσα εργασία επιχειρεί, μέσα από την εξέταση των σπουδών

¹ Για λόγους συντομίας, στο εξής θα αναφέρεται ως ΑΤΕΙ.

διοίκησης επιχειρήσεων, να ρίξει φως στην αποδοτικότητα των αντίστοιχων σχολών και να διερευνήσει τη συνδρομή τους στην προετοιμασία άρτια καταρτισμένων στελεχών. Το επίκαιρο του θέματος είναι εμφανές και από την αυξημένη ζήτηση στελεχών διοίκησης που παρατηρείται σε ελληνικές επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Επιχειρείται καταρχήν μία συνοπτική παρουσίαση των εν λόγω σχολών στον ελλαδικό χώρο, η οποία ξεκινάει με την ιστορική αναδρομή της τεχνολογικής εκπαίδευσης μέχρι την καθιέρωση των Α.Τ.Ε.Ι. στον ελληνικό χώρο. Επόμενο βήμα αποτελεί ο ορισμός της έννοιας του επιστημονικού πεδίου διοίκησης επιχειρήσεων και του αντικειμένου του. Παρουσιάζονται συνοπτικά τα τμήματα διοίκησης επιχειρήσεων που λειτουργούν σήμερα στον ελληνικό χώρο. Ιδιαίτερα εξετάζεται η περίπτωση του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας, με τα χαρακτηριστικά του, το περιεχόμενο σπουδών και την ερευνητική του δραστηριότητα.

Τέλος, η συγγραφική προσπάθεια ολοκληρώνεται με την έρευνα σε φοιτητές και απόφοιτους διοίκησης επιχειρήσεων για τη λειτουργία των αντίστοιχων τμημάτων. Η έρευνα γίνεται με την χρήση ερωτηματολογίων και παρουσιάζεται η άποψη των φοιτητών διοίκησης επιχειρήσεων ενώ στη συνέχεια διερευνάται η εκτίμηση αποφοίτων που έχουν ήδη εισέλθει στην αγορά εργασίας. Η έρευνα σε φοιτητές προσφέρει αποτελέσματα μίας χρονικής περιόδου πρώιμης για την εκτίμηση της λειτουργίας του συστήματος. Η σύγκρισή τους με τα αντίστοιχα πορίσματα από την έρευνα σε απόφοιτους βοηθά να διαγραφεί η σημερινή πραγματικότητα.

ΜΕΡΟΣ Α:

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

Τα τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων στα ελληνικά Α.Τ.Ε.Ι.

1.1 Η τεχνολογική εκπαίδευση

Η τεχνολογία ασχολείται με την εφαρμογή των πορισμάτων της επιστήμης στην κοινωνία, στη βιομηχανία και στο εμπόριο. Ο όρος τεχνολογία είναι πολυδιάστατος αλλά, γενικά, συγκροτεί το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον τεχνικό τομέα. Η τεχνολογία υπό ειδική άποψη, είναι μία επιστημονική μεθοδολογία, η οποία περιλαμβάνει τις μεθόδους επίλυσης των προβλημάτων, που απασχολούν τον άνθρωπο. Είναι επιστημονική έκθεση μεθόδων, εργασίας και μέσων για την μετατροπή των πρώτων υλών σε βιομηχανικά προϊόντα. Η τεχνολογία συντελεί, ώστε η εργασία να γίνεται λιγότερο κουραστική και περισσότερο παραγωγική.

Η τεχνολογική εκπαίδευση γενικά, είναι το τμήμα της εκπαίδευσης, που ασχολείται με την τεχνολογία. Ο όρος τεχνολογική εκπαίδευση έχει σε διεθνή κλίμακα ευρύτατες διαστάσεις. Στην Ελλάδα όμως με τον όρο αυτό εννοείται συγκεκριμένα η παιδεία στα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

1.2 Ιστορική αναδρομή

Η Βιομηχανική Επανάσταση της Αγγλίας ώθησε τις Ευρωπαϊκές χώρες να αναπτύξουν την τεχνολογική εκπαίδευση, για να μπορέσουν να την συναγωνισθούν. Πρώτη η Γαλλία, αμέσως μετά τη Γαλλική Επανάσταση, ίδρυσε Πολυτεχνική Σχολή με τεχνολογικό χαρακτήρα. Ακολούθησαν μετά άλλες χώρες. Η αποκορύφωση έφθασε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής

(ΗΠΑ) με την ίδρυση των μεγάλων τεχνολογικών Ινστιτούτων της Μασαχουσέτης (MIT) και της Καλιφόρνιας. Επίσης μεγάλο ενδιαφέρον έδειξε, η τότε Σοβιετική Ένωση, στην τεχνολογική εκπαίδευση, για να καλύψει την βιομηχανική της καθυστέρηση [Α5].

Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στη Νεότερη Ελλάδα πρωτοεμφανίζεται το 1836 με το Σχολείο Τεχνών, Μέσης Στάθμης, το οποίο υπήρξε πρόδρομος του Πολυτεχνείου Αθηνών. Η Σχολή αυτή το 1888 μετεξελίχθηκε και έγινε Ανωτέρα Τεχνική Σχολή και το 1914 έγινε Τεχνικό Πανεπιστήμιο. Με το νόμο Ν. 388/1914 ιδρύθηκε το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ), ισότιμο με το Πανεπιστήμιο. Το ΕΜΠ είχε διανύσει μέχρι τότε στην τεχνική εκπαίδευση μια διαδρομή εβδομήντα οκτώ (78) ετών. Πρώτο Πανεπιστήμιο στη Χώρα μας ήταν το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, που ιδρύθηκε το 1837. Ο Ιωάννης Καποδίστριας, όταν ανέλαβε την διακυβέρνηση της Χώρας το 1827, προτεραιότητα έδωσε στις ανάγκες επιβίωσης και στην παιδεία. Αμέσως ίδρυσε σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης και σχολεία κάλυψης πρακτικών αναγκών. Η ίδρυση πανεπιστημίου προγραμματίστηκε για αργότερα [Α5].

Με το νόμο Ν.980/1917 ιδρύθηκαν Σχολεία Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης, προσαρτημένα στο ΕΜΠ. Οι Τεχνικές αυτές Σχολές υπήρξαν πρόδρομοι των Σχολών Υπομηχανικών (ΣΥΠ), προσαρτημένων στο ΕΜΠ, οι οποίες αργότερα μετονομάστηκαν σε Ανώτερες Σχολές Υπομηχανικών (ΑΣΥΠ).

Από το 1950, μετά τη λήξη του εμφυλίου σπαραγμού η Ελλάδα εισέρχεται σε μια περίοδο ανοικοδόμησης. Η έλλειψη τεχνικών κάθε βαθμίδας είναι έντονη. Δεν υπάρχει επαρκής αριθμός τεχνιτών, εργοδηγών και ανωτέρων στελεχών. Κάτω από την πίεση της εισαγωγής νέων επιστημονικών και

τεχνολογικών επιτευγμάτων στην παραγωγική διαδικασία, αλλά και των απαρχών ενός διεθνούς ανταγωνισμού, έγινε έντονη και στην Ελλάδα η ανάγκη μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση. Ήδη, υπήρχαν διάφορες σποραδικές προσπάθειες βελτίωσης, τουλάχιστον ποσοτικά, του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και χαρακτηριστικό είναι ότι το 1956 άρχισε τη λειτουργία της η Πολυτεχνική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Με το νόμο Ν. 3973/59 περιήλθαν στην εποπτεία του ΥΠΕΠΘ οι επαγγελματικές σχολές. Έγινε μια προσπάθεια συντονισμού του τεχνικού δυναμικού και παραγωγής στελεχών. Τότε ιδρύθηκε η Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΣΕΛΕΤΕ). Αργότερα παράρτημα της ΣΕΛΕΤΕ ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη, αλλά είχε πολύ μικρή διάρκεια ζωής [Α5].

Μέσα στη δεκαετία του 1960 η πίεση εκσυγχρονισμού αυξάνεται. Η σύνδεση με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα συγκεκριμένα ασκούσε μεγάλες πιέσεις. Η Ελλάδα έγινε πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας την 1η Ιανουαρίου 1989, αλλά είχε συνάψει συμφωνία σύνδεσης από το 1961. Το 1964, καταργήθηκε με το Ν. 4379/64 η νομοθεσία του 1959, που αφορούσε την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, στα πλαίσια της προετοιμασίας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Με το νόμο αυτό ιδρύθηκαν οι Μέσες Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές και καθιερώθηκε το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο για την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Αποφασίσθηκε επίσης η ίδρυση νέων Πανεπιστημίων [Α5].

1.2.1 Ίδρυση των ΚΑΤΕ

Η ανατολή της νέας μορφής εκπαίδευσης, η τεχνολογική εκπαίδευση στην Ελλάδα, ξεκίνησε με υψηλές προδιαγραφές και αισιόδοξα οράματα. Το κλίμα ευφορίας που επικρατούσε τις δεκαετίες του 1950 και 1960 σχετικά με την εκβιομηχάνιση της χώρας και την προοπτική της αύξησης της απασχόλησης και ιδιαίτερα της αύξησης της απασχόλησης εξειδικευμένων στελεχών, στα πλαίσια μίας ραγδαία αναπτυσσόμενης οικονομίας, οδήγησε στην ανάγκη της δημιουργίας στελεχών μεταδευτεροβάθμιας/τριτοβάθμιας μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Το δυναμικό αυτό που θα στελέχωνε τις νέες θέσεις που απαιτούσαν υψηλές θεωρητικές γνώσεις και δεξιότητες. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 υπήρξε μια αξιοσημείωτη αλλαγή στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα με τη δημιουργία των Κέντρων Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕ). Τα πρότυπα κατασκευής του νέου συστήματος, για τη δημιουργία τεχνολογικής εκπαίδευσης, ήταν καταξιωμένα υπερπόντια ιδρύματα με μεγάλη εμπειρία [B1].

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 ανατέθηκε στο Τεχνικό Πανεπιστήμιο CALPOLY της Καλιφόρνιας (ΗΠΑ) η εκπόνηση μελέτης σύνταξης αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών για την ίδρυση νέων Σχολών στην Ελλάδα, υψηλής Τεχνολογικής Στάθμης. Η μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε από το CALPOLY και τα προγράμματα σπουδών εφαρμόσθηκαν ύστερα από μερικά χρόνια στα νέα Τεχνολογικά Ιδρύματα, που έλαβαν την ονομασία Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης, με τη βραχυγραφία ΚΑΤΕ. Τα ΚΑΤΕ είχαν πολύ σύντομη διάρκεια ενεργού εκπαιδευτικής ζωής, μόνο τριών ετών. Ιδρύθηκαν το 1970, άρχισαν να παρέχουν εκπαίδευση το 1974 και το 1977 καταργήθηκαν με την εμφάνιση νέων ιδρυμάτων των ΚΑΤΕΕ.

Το Πρώτο Εκπαιδευτικό Σχέδιο (ΠΕΣ) του Υπουργείου Παιδείας περιελάμβανε και τα πέντε πρώτα ΚΑΤΕ Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πάτρας, Λάρισας και Ηρακλείου. Τα ΚΑΤΕ, όπως αναφερόταν στο σχέδιο αυτό, στόχευαν στην κάλυψη των επιτακτικών αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό, στον τομέα της βιομηχανίας, γεωργίας, επιχειρήσεων και υγείας, στα πλαίσια γενικών μεταρρυθμίσεων της εκπαίδευσης, ώστε να προσαρμοσθεί στις απαιτήσεις της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1973/ 1974 και ουσιαστικά από το Φεβρουάριο 1974, λειτούργησαν τα πρώτα πέντε ΚΑΤΕ με συνολικά 2.569 σπουδαστές [B1].

Η δαπάνη για τη σύνταξη της μελέτης των προγραμμάτων σπουδών και για την οργάνωση και λειτουργία των ΚΑΤΕ καλύφθηκε με χρήματα από δάνειο, που σύναψε το Ελληνικό Κράτος με τη Διεθνή Τράπεζα. Τα νέα αυτά ιδρύματα, τα ΚΑΤΕ, όπως εμφανίσθηκαν στην αρχή της λειτουργίας τους, δεν είχαν καμία σχέση με τις Σχολές Υπομηχανικών, γι' αυτό ένα διάστημα, τριών περίπου ετών, παρείχαν εκπαίδευση ταυτόχρονα μεν, αλλά ανεξάρτητα, με διαφορετικά προγράμματα σε αλληλοκαλυπτόμενο ωστόσο τεχνικό γνωστικό πεδίο.

Άξιο ιδιαίτερης προσοχής είναι το γεγονός, ότι τα ΚΑΤΕ υπήρξαν ανεξάρτητα ιδρύματα και όχι προσαρτημένες Σχολές. Τα ΚΑΤΕ, όπως υποδηλώνει η ονομασία τους, ανήκαν στην Ανωτέρα Εκπαίδευση. Εκεί τα είχε εντάξει τότε η Ελληνική Πολιτεία. Από τα διάφορα στοιχεία, φαίνεται ότι τα ΚΑΤΕ τάχθηκαν ιστορικά, για να διαδεχθούν τις Ανώτερες Σχολές Υπομηχανικών.

1.2.2 Ίδρυση των ΚΑΤΕΕ

Μετά τη μεταπολίτευση και στα πλαίσια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που ακολούθησε, το 1976-77, τα ΚΑΤΕ μετονομάστηκαν σε Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ) με τον Ν.576/77 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως», ο οποίος δημιούργησε, για την εποχή εκείνη, ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για την ανώτερη τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Τα νέα ιδρύματα, σύμφωνα με το νόμο αυτό, απορρόφησαν τα ΚΑΤΕ και τις Ανώτερες Σχολές Υπομηχανικών Αθήνας και Θεσσαλονίκης, τις τελευταίες που είχαν απομείνει. Τα ΚΑΤΕΕ λειτούργησαν έξι περίπου χρόνια από την Άνοιξη 1977 μέχρι το Φθινόπωρο 1983, δηλαδή μέχρι την ίδρυση των ΤΕΙ, οπότε καταργούνται και αυτά [B1].

Το 1977-78, μόλις τέσσερα χρόνια από τη λειτουργία των πρώτων πέντε ΚΑΤΕ, λειτουργούσαν ήδη οκτώ (8) ΚΑΤΕΕ σε Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο, Καβάλα και Κοζάνη. Τα νέα ιδρύματα είχαν έξι (6) διαφορετικές σχολές και τριάντα πέντε (35) ειδικότητες, με σύνολο σπουδαστών 14.709. Το ίδιο ακαδημαϊκό έτος 1.510 σπουδαστές των ΚΑΤΕΕ πήραν το πτυχίο τους και εισήλθαν στην αγορά εργασίας.

Αμέσως μετά και σε μικρό χρονικό διάστημα, ειδικότερα το σπουδαστικό/ακαδημαϊκό έτος 1981-82, δηλαδή πάλι μετά τέσσερα περίπου χρόνια, λειτουργούσαν έντεκα (11) ΚΑΤΕΕ με έξι (6) σχολές και τριάντα οκτώ (38) ειδικότητες, με σύνολο σπουδαστών 22.233. Η ίδρυση, τότε, σειράς νέων ΚΑΤΕΕ, θεωρήθηκε και ως μέσο ενίσχυσης διαφόρων επαρχιακών πόλεων, χωρίς, βέβαια, να έχει προηγηθεί κάποια διαδικασία σχεδιασμού της εκπαίδευσης ή έστω κάποιες έρευνες της αγοράς εργασίας σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Στη χρονική περίοδο που ακολούθησε την ίδρυση των

ΚΑΤΕΕ πραγματοποιήθηκε παράλληλα μία διεύρυνση της δευτεροβάθμιας τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα με την ίδρυση εκατοντάδων Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων (ΤΕΛ) και Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών (ΤΕΣ). Το αποτέλεσμα ήταν να επικρατεί μία ρευστή κατάσταση στην αγορά εργασίας. με την προσφορά, για πρώτη φορά σε σχετικά μεγάλο αριθμό, ειδικευμένων στελεχών [B1].

1.2.3 Ίδρυση των ΤΕΙ

Η ίδρυση, λοιπόν, χωρίς προγραμματισμό, σειράς νέων ΚΑΤΕΕ, η αδυναμία προώθησης των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων τους και η ίδια η δομή των ιδρυμάτων, που αν και τριτοβάθμια δεν είχαν καμία αυτονομία ή έστω και περιορισμένη αυτοδιοίκηση, επειδή αποτελούσαν αποκεντρωμένες μονάδες του ΥΠΕΠΘ, οδήγησαν το θεσμό σε κρίση. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 παρατηρήθηκε αύξηση της φοιτητικής μετανάστευσης και γίνεται προσπάθεια νέας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Με το νόμο Ν. 1268/82 αναβαθμίζεται η Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση και με το νόμο Ν. 1404/83 αναβαθμίζεται η Τεχνολογική εκπαίδευση, με την ίδρυση των ΤΕΙ. Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), θεωρούνται σαν μετεξελιγμένη μορφή των Κέντρων Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης [A5].

Τα ΤΕΙ, σύμφωνα με το σχεδιασμό του Υπουργείου Παιδείας, επρόκειτο να είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και να καλύψουν το σύνολο των σχολών τριτοβάθμιας μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, που ανήκαν ή

εποπτεύονταν από το Υπουργείο Παιδείας. Στα νέα αυτά Ιδρύματα, κάποιες σχολές διατηρούν τους ίδιους τίτλους ή λαμβάνουν παραπλήσιους ή ακόμη και εντελώς νέους. Συγκεκριμένα, το ΤΕΙ Πάτρας, που απασχολεί την παρούσα μελέτη, ιδρύθηκε το 1983 με το νόμο 1404/83 σαν ένα ανεξάρτητο και αυτοδιοικούμενο Ν.Π.Δ.Δ [B8].

Η όλη προσπάθεια να διαφοροποιηθούν τα ΤΕΙ από τα ΑΕΙ και ταυτόχρονα να παρουσιασθούν τα ΤΕΙ ως αποδεκτή λύση στο κοινωνικό δικαίωμα των νέων για τριτοβάθμιες σπουδές, πέτυχε μερικά μόνο, μιας και οι νέοι θεωρούσαν τελικά, τα ΤΕΙ ως λύση δεύτερης επιλογής. Η μερική επιτυχία των ΤΕΙ, όσον αφορά το σημείο αυτό, έγκειται στο ότι αυξήθηκε ο αριθμός εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και με τον τρόπο αυτό απεφεύχθη η περαιτέρω αύξηση του αριθμού των Ελλήνων σπουδαστών σε τριτοβάθμια ιδρύματα της αλλοδαπής. Πάντως, τα ΤΕΙ, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ιδρυτικού τους νόμου, αποσκοπούσαν, μεταξύ άλλων, στο να καταρτίζουν ειδικούς που θα συμμετείχαν σε βασικές για την οικονομία δραστηριότητες, όπως του παραγωγικού/κατασκευαστικού τομέα, του εμπορικού δικτύου για τη διάθεση προϊόντων στο εσωτερικό και εξωτερικό, καθώς και του τομέα των υπηρεσιών γενικότερα [A5].

Ο ιδρυτικός νόμος 1404/83 στο άρθρο 1 οριοθετεί τα ΤΕΙ ως εξής [B3]: « Τα ΤΕΙ διακρίνονται σαφώς ως προς τον ρόλο και την κατεύθυνση των ίδιων και των αποφοίτων τους και ως προς το περιεχόμενο και τους τίτλους σπουδών από τα ΑΕΙ και έχουν ειδικότερα ως αποστολή:

- ✓ Να παρέχουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, επαρκή για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα.

- ✓ Να συμβάλλουν στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, ικανών να συνεισφέρουν ως στελέχη εφαρμογής στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.
- ✓ Να υλοποιήσουν το δικαίωμα δωρεάν παιδείας κάθε Έλληνα πολίτη, ανάλογα με τις κλίσεις του και με όσα προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι.
- ✓ Να συμβάλλουν στον επαγγελματικό προσανατολισμό, τόσο των σπουδαστών τους, όσο και των νέων γενικότερα.
- ✓ Να διατηρήσουν αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και οργανωμένους κλάδους της οικονομίας της περιφέρειάς τους.
- ✓ Να συνεργάζονται μεταξύ τους ή με άλλα εκπαιδευτικά ή τεχνολογικά ιδρύματα ή φορείς ή υπηρεσίες του εσωτερικού ή του εξωτερικού, για την επίτευξη της αποστολής τους.
- ✓ Να υπηρετούν την ανάγκη για συνεχιζόμενη εκπαίδευση των αποφοίτων τους και για διαρκή επιμόρφωση του ελληνικού λαού.
- ✓ Να ενημερώνουν την κοινή γνώμη για την πορεία πραγματοποίησης των στόχων τους.
- ✓ Να συντονίσουν τις επιδιώξεις τους με εκείνες των Α.Ε.Ι. όπως προβλέπονται με το Ν.1288/82, στην κοινή προσπάθεια για μια αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη του τόπου.
- ✓ Να παίρνουν μέρος σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας».

Στη δεκαετία του 1990 έγιναν οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις στην τριτοβάθμια κυρίως εκπαίδευση. Με το νόμο Ν. 2397/95 αναβαθμίζεται το

πτυχίο ΤΕΙ και ανοίγει ο δρόμος για μεταπτυχιακές σπουδές των αποφοίτων στα Ελληνικά ΑΕΙ. Δημιουργούνται εν τω μεταξύ μεγάλες εσωτερικές αντιδράσεις. Το έτος 1997 γίνεται η μεγαλύτερη μεταρρύθμιση και στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης. Σήμερα πλέον τα ΤΕΙ έχουν αναβαθμιστεί και τυπικά με τη μετονομασία τους σε Α.Τ.Ε.Ι. Σήμερα λειτουργούν 14 Α.Τ.Ε.Ι. με 8 παραρτήματα και συγκεκριμένα:

1. Α.Τ.Ε.Ι. Αθήνας,
2. Α.Τ.Ε.Ι. Ηπείρου με έδρα στην Άρτα και με τα παραρτήματα Ιωαννίνων και Ηγουμενίτσας,
3. Α.Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου με το παράρτημα Χανίων,
4. Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης,
5. Α.Τ.Ε.Ι. Καβάλας με το παράρτημα Δράμας,
6. Α.Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας,
7. Α.Τ.Ε.Ι. Κοζάνης με τα παραρτήματα Φλώρινας και Καστοριάς,
8. Α.Τ.Ε.Ι. Λαμίας με το παράρτημα Καρπενησίου,
9. Α.Τ.Ε.Ι. Λάρισας με το παράρτημα Καρδίτσας,
10. Α.Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου,
11. Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας,
12. Α.Τ.Ε.Ι. Πειραιά,
13. Α.Τ.Ε.Ι. Σερρών και
14. Α.Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας.

Στα Α.Τ.Ε.Ι. λειτουργούν συνολικά έξι (6) Σχολές - Σχολή Γραφικών Τεχνών και Καλλιτεχνικών Σπουδών, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών, Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας.

Στο Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας, ειδικότερα, λειτουργούν τέσσερα (4) τμήματα με τα αντικείμενα διοίκησης επιχειρήσεων, λογιστικής, τουριστικών επιχειρήσεων, επιχειρηματικού σχεδιασμού και πληροφοριακών συστημάτων [B8]. Τη συγκεκριμένη ανάλυση θα απασχολήσει το τμήμα της διοίκησης επιχειρήσεων.

1.3 Ορισμός της Διοίκησης Επιχειρήσεων

Ο λόγος δημιουργίας και η προϋπόθεση ύπαρξης των κοινωνικών οργανώσεων όπως επιχειρήσεων, νοσοκομείων, σχολείων, κομμάτων κ.λπ., είναι η αποτελεσματική αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων για την επίτευξη στόχων που αφορούν σε ανθρώπινες ανάγκες. Η αποτελεσματική αξιοποίηση των υλικών και άυλων πόρων δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί χωρίς την άσκηση αποτελεσματικής οργάνωσης και διοίκησης ή μανάτζμεντ όπως έχει πλέον καθιερωθεί ο όρος και στην ελληνική γλώσσα. Η διοίκηση επιχειρήσεων συνίσταται στις λειτουργίες του προγραμματισμού, οργάνωσης, της διοίκησης ή διεύθυνσης των ανθρώπων και του ελέγχου. Η άσκηση αυτών των λειτουργιών είναι απαραίτητη για την επίτευξη στόχων μέσω της αποτελεσματικής αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων. Για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας της διοίκησης επιχειρήσεων είναι χρήσιμο να ορισθούν σύντομα οι επιμέρους λειτουργίες της [A1].

Προγραμματισμός. Η λειτουργία αυτή περιλαμβάνει τον προσδιορισμό της κατάστασης και της θέσης της κοινωνικής οργάνωσης στο μέλλον, της πορείας που θα ακολουθηθεί και των μέσων που θα χρειασθούν για να επιτευχθεί η επιθυμητή κατάσταση. Δηλαδή, ο προγραμματισμός συνίσταται στον προσδιορισμό των στόχων, της στρατηγικής, των τακτικών, των ενεργειών και των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση των στόχων σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Οργάνωση. είναι η λειτουργία με βάση την οποία το συνολικό έργο που προσδιορίζεται στον προγραμματισμό διαιρείται σε επιμέρους εργασίες ή καθήκοντα. Αυτά ανατίθενται σε συγκεκριμένα άτομα και διαμορφώνονται οι σχέσεις μεταξύ αυτών όπως και μεταξύ των πόρων της κοινωνικής οργάνωσης ώστε να υπάρξει εκείνο το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι ενέργειες και οι πόροι, συντονισμένα, θα κατευθύνονται αποτελεσματικά προς την υλοποίηση των στόχων.

Διεύθυνση. είναι η λειτουργία μέσω της οποίας επηρεάζεται η συμπεριφορά του ανθρώπινου παράγοντα (ηγεσία, εμπύχωση, ενθάρρυνση, υποκίνηση, καθοδήγηση κ.λ.π.) έτσι ώστε κάθε άτομο, ξεχωριστά ή σε αποτελεσματική ομαδική συνεργασία, να έχει τη διάθεση και την ικανότητα να συμβάλλει αποτελεσματικά στην υλοποίηση των στόχων της οργάνωσης.

Έλεγχος. είναι ο καθορισμός των προτύπων με βάση τα οποία θα μετρηθούν τα αποτελέσματα, η μέτρηση των αποτελεσμάτων, η σύγκρισή τους με τους στόχους, ο εντοπισμός και η μέτρηση των αποκλίσεων μεταξύ

στόχων και αποτελεσμάτων, η διάγνωση και ανάλυση των αιτιών των τυχόν αποκλίσεων και ο καθορισμός διορθωτικών ενεργειών για την εξάλειψη των αιτιών των αποκλίσεων.

Η στελέχωση και ο συντονισμός αναφέρονται συχνά ως λειτουργίες της διοίκησης επιχειρήσεων. Η στελέχωση ασφαλώς αποτελεί μια συγκεκριμένη λειτουργία που αφορά στον προγραμματισμό του ανθρώπινου δυναμικού, στις προσλήψεις, στην εκπαίδευση, στην αξιολόγηση, στις αμοιβές και άλλες λειτουργίες που αφορούν ειδικά στη διοίκηση των ανθρώπινων πόρων της επιχείρησης. Με αυτή την έννοια αποτελεί επιχειρησιακή λειτουργία όπως η διοίκηση παραγωγής, η οικονομική διοίκηση και η διοίκηση πωλήσεων και όχι λειτουργία του μάνατζμεντ ως γενική έννοια. Ο συντονισμός στην πραγματικότητα αποτελεί ένα αποτέλεσμα της άσκησης των παραπάνω λειτουργιών της διοίκησης επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό της διοίκησης επιχειρήσεων, [μάνατζερ](#) ή [διοικητικό στέλεχος](#) είναι το υποκείμενο του μάνατζμεντ, δηλαδή το άτομο το οποίο έχει την ευθύνη και το δικαίωμα της αποτελεσματικής αξιοποίησης των πόρων μιας οργάνωσης ασκώντας τις λειτουργίες του μάνατζμεντ. Βέβαια το κάθε άτομο σε προσωπικό επίπεδο μπορεί και πρέπει να λειτουργεί με προσωπικό προγραμματισμό, οργάνωση και έλεγχο. Η ακριβής έννοια του μάνατζερ περιορίζεται σε εκείνο το άτομο που ασκεί τις λειτουργίες της διοίκησης για να επιτύχει αποτελέσματα μέσω άλλων ανθρώπων. Αυτό σημαίνει ότι ο μάνατζερ έχει την ευθύνη των αποτελεσμάτων άλλων ανθρώπων και συγχρόνως το δικαίωμα να ασκήσει εξουσία πάνω σε αυτούς [A1].

1.3.1 Συντελεστές της Διοίκησης Επιχειρήσεων

Οι λειτουργίες της διοίκησης επιχειρήσεων είναι αποτέλεσμα της συνύπαρξης τεσσάρων βασικών συντελεστών:

1. γνώσεων,
2. ικανοτήτων,
3. φιλοσοφίας ή κουλτούρας και
4. συστημάτων.

Η αποτελεσματική άσκηση των λειτουργιών του μάνατζμεντ απαιτεί, όπως και κάθε άλλη ανθρώπινη δραστηριότητα, τη γνώση. Σήμερα υπάρχει ένα αρκετά ικανοποιητικό εννοιολογικό και θεωρητικό υπόβαθρο σχετικά με τις λειτουργίες της διοίκησης επιχειρήσεων. Εκτός των γνώσεων, το μάνατζμεντ ως ανθρώπινη λειτουργία απαιτεί μια σειρά ικανοτήτων, που προσδιορίζουν τη δυνατότητα του ατόμου να εφαρμόζει, να ασκεί τις λειτουργίες του μάνατζμεντ στην πράξη, εφαρμόζοντας τις γνώσεις που διαθέτει. Όμως η διοίκηση ως ανθρώπινη δραστηριότητα αποτελεί συμπεριφορά που προσδιορίζεται από αξίες, πιστεύω, βασικές παραδοχές, προδιαθέσεις, νοοτροπίες κ.α. που συνθέτουν την κουλτούρα ή φιλοσοφία του ατόμου που το ασκεί αλλά και της κοινωνικής οργάνωσης μέσα στο οποίο αυτό ασκείται. Τέλος, η άσκηση της λειτουργίας του μάνατζμεντ απαιτεί την ύπαρξη και χρήση συστημάτων μάνατζμεντ όπως είναι τα συστήματα πληροφοριών, προγραμματισμού, αμοιβών, ελέγχου κ.λπ. Οι παραπάνω τέσσερις συντελεστές του μάνατζμεντ είναι εξίσου σημαντικοί αφού αρκεί μόνο η έλλειψη του ενός για να είναι αδύνατη η άσκησή του. Επίσης είναι φανερό ότι

μεταξύ των τεσσάρων αυτών συντελεστών υπάρχει σχέση αλληλεπίδρασης με την έννοια ότι ο καθένας επιδρά στην ύπαρξη ή τη μορφή του άλλου [Α1].

1.3.2 Επιστημονική βάση της Διοίκησης Επιχειρήσεων

Ενώ η διοίκηση ως ανθρώπινη πρακτική και λειτουργία υπήρξε σε διάφορες μορφές από την αρχαιότητα, η προσπάθεια συστηματικής καταγραφής και οργάνωσης της σχετικής γνώσης ξεκίνησε ουσιαστικά στις αρχές του εικοστού αιώνα. Συνεπώς η διοίκηση επιχειρήσεων ως επιστήμη είναι αρκετά πρόσφατη και βρίσκεται ακόμη σε νηπιακή ηλικία. Παρά αυτή την καθυστέρηση όμως, η γνώση που έχει σωρευθεί μέχρι τώρα, με τη μορφή βασικών αρχών, κανονιστικών μοντέλων και θεωριών, συνιστά ένα ευρύ επιστημονικό κλάδο με αρκετές υποδιαιρέσεις ή προσεγγίσεις. Οι προσεγγίσεις αυτές που αφορούν στις διάφορες διαστάσεις της διοίκησης επιχειρήσεων αντλούν το επιστημονικό τους υπόβαθρο από προηγούμενες επιστήμες όπως τα μαθηματικά, η οικονομία, η κοινωνιολογία, η ανθρωπολογία, η ψυχολογία και οριοθετούν επιμέρους κλάδους ή επιστημονικά πεδία της ευρύτερης επιστήμης του μάνατζμεντ [Α1].

1.4 Σύγχρονες τάσεις στη Διοίκηση Επιχειρήσεων

Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί λειτουργούν και αναπτύσσονται μέσα σε ένα περιβάλλον με το οποίο βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση. Συνεπώς, βασική προϋπόθεση επιβίωσής τους είναι η παρακολούθηση και η

προσαρμογή τους στις εξελίξεις και τις αλλαγές που συμβαίνουν στο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό, τεχνολογικό, πολιτικό, οικολογικό περιβάλλον. Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από συνεχείς, ταχύτατες, μη γραμμικές και σημαντικές αλλαγές. Τα επιτυχημένα στελέχη είναι υποχρεωμένα να παρακολουθούν συστηματικά τις σημαντικές αυτές εξελίξεις και να τις παίρνουν σοβαρά υπόψη τους κατά τη λήψη αποφάσεων και την άσκηση της διοίκησης. Αυτές αποτελούν κινητήρια δύναμη οργανωσιακών αλλαγών, βελτιώσεων και προόδου [A4]. Οι κύριες τάσεις που χαρακτηρίζουν το σημερινό και θα χαρακτηρίζουν ακόμη περισσότερο το μελλοντικό περιβάλλον των επιχειρήσεων και των οργανισμών, συνοπτικά, είναι:

- ⊗ Η εμφάνιση νέων τεχνολογιών - έκρηξη γνώσεων.
- ⊗ Η παγκοσμιοποίηση.
- ⊗ Το νέο οικονομικό περιβάλλον (αλληλεξάρτηση οικονομιών, επίπεδη μορφή διοίκησης επιχειρήσεων, στρατηγικές συμμαχίες, e-business).
- ⊗ Το νέο κοινωνικό περιβάλλον.
- ⊗ Νέες μορφές εργασίας.

Συγκεκριμένα για την τελευταία τάση, η θέση εργασίας, όπως εννοείται σήμερα, έχει αρχίσει να εξαφανίζεται. Οι παράγοντες σταθερότητας και καριέρας με σαφές οριοθετημένο περιεχόμενο έχουν αρχίσει να απομακρύνονται. Μια νέα μορφή εργασίας διαφαίνεται, η οποία χαρακτηρίζεται από ευέλικτη απασχόληση, πολλαπλή καριέρα, εργασία από το σπίτι, μερική απασχόληση και πολυδύναμη κατάρτιση. Αρκετά επαγγέλματα αναμένεται να αλλάξουν εντελώς μορφή ενώ άλλα θα πάνε να υπάρχουν και θα εμφανιστούν νέα.

1.4.1 Απαντήσεις των επιχειρήσεων στις νέες προκλήσεις

Οι γενικές τάσεις του περιβάλλοντος συνεπάγονται τη συνεχή ενίσχυση των βασικών χαρακτηριστικών του. Το τελευταίο γίνεται όλο και περισσότερο δυναμικό, παγκόσμιο, πολύπλοκο, αντιφατικό, αβέβαιο, εικονικό, εχθρικό (με την έννοια κυρίως του ανταγωνισμού και της σπανιότητας των πόρων του πλανήτη) και κυριαρχείται από το μηχανισμό της αγοράς. Σε αυτές τις νέες προκλήσεις, οι επιχειρήσεις προσπαθούν να απαντήσουν με νέες αλληλοσυμπληρούμενες λογικές και προσεγγίσεις [A4].

Καταρχήν, προσπαθούν να ενισχύσουν την εξωστρέφειά τους αναπτύσσοντας μηχανισμούς διαχείρισης των πιέσεων και απαιτήσεων που συνεπάγονται τα παραπάνω χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος. Η έμφαση στην παρακολούθηση, στην προσαρμογή και στη δημιουργία των εξελίξεων, στην εξυπηρέτηση του πελάτη και την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού, αποτελούν βασικά στοιχεία αυτής της λογικής. Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας, το Benchmarking, η Balanced Scorecard, και ο Στρατηγικός Σχεδιασμός αποτελούν βασικές προσεγγίσεις, που συνδυάζονται κυρίως με αυτή τη λογική.

Ακόμη, οι επιχειρήσεις προσπαθούν να δημιουργήσουν εσωτερικά λιτές και ευέλικτες δομές και εξωτερικά στρατηγικά δίκτυα ώστε να δημιουργήσουν και να αξιοποιήσουν συνέργειες. Ο ανασχεδιασμός επιχειρησιακών διαδικασιών, οι διαλειτουργικές ομάδες, η εξωτερίκευση δραστηριοτήτων (outsourcing), οι εξαγορές και οι στρατηγικές συμμαχίες αποτελούν ενδεικτικές προσεγγίσεις αυτής της προσπάθειας. Δίνουν έμφαση στη μάθηση ως βασική

προσέγγιση αντιμετώπισης της πολυπλοκότητας, του δυναμισμού και της αβεβαιότητας του περιβάλλοντος. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις δίνουν πλέον μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη και κινητοποίηση των ανθρώπων τους. Η ενδυνάμωση των ανθρώπων αποτελεί κύρια πρακτική προς αυτή την κατεύθυνση.

Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις αναπτύσσοντας στο εσωτερικό τους μοναδικές ικανότητες και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Τέλος, βασικό υπόβαθρο όλων των προηγούμενων είναι η ανάπτυξη μιας εταιρικής κουλτούρας ταιριαστής με τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος, τη φύση του οργανισμού, τις στρατηγικές και τους στόχους του. Η αντικατάσταση των παραδοσιακών μηχανισμών ελέγχου και μεθόδων διοίκησης από τη *διοίκηση μέσω κουλτούρας* αποτελεί πλέον μια αναγκαιότητα που δημιουργείται από τις νέες προκλήσεις [A4].

1.5 Σχολές Διοίκησης Επιχειρήσεων

Τα τμήματα οικονομικών σπουδών και σπουδών διοίκησης επιχειρήσεων στην Ελλάδα προέκυψαν μέσα από διαδοχικά εξελικτικά στάδια. Η μεγάλη «έκρηξη» των οικονομικών σπουδών και σπουδών διοίκησης επιχειρήσεων συντελείται κατά τις δεκαετίες του 1980 και του 1990. Το κυριότερο χαρακτηριστικό αυτού του πρόσφατου σταδίου ανάπτυξης είναι πια η λειτουργική εξειδίκευση και διαφοροποίηση των αντικειμένων σπουδών, που παρακολουθεί τις επιστημονικές εξελίξεις διεθνώς. Και βέβαια, σε γενικότερο επίπεδο, ο πολλαπλασιασμός των συναφών τμημάτων λόγω και της ίδρυσης νέων περιφερειακών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Κατά τα τελευταία χρόνια (1990-2007) ιδρύονται τμήματα με κατευθύνσεις που θεραπεύουν ειδικότερα

προσδιορισμένα αντικείμενα στο ευρύτερο πεδίο της διοίκησης επιχειρήσεων. Στο τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας προσφέρονται τρεις κατευθύνσεις στους κλάδους μάρκετινγκ, μεγάλων οργανισμών και δημόσιου τομέα και χρηματοοικονομική [B8].

Εμφανής είναι η τάση για εξειδικευμένη αυτοτελής ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών, που ακολουθεί τη ραγδαία εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού κλάδου κατά τη δεκαετία του 1990. Διαπιστώνεται επομένως σημαντικός δυναμισμός και διάθεση προσαρμογής των σπουδών διοίκησης επιχειρήσεων προς τις ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες και ανάγκες της αγοράς, με την τελευταία να συντελεί καθοριστικά στην ανάδειξη νέων επιστημονικών ειδικοτήτων και ίδρυση αντίστοιχων πανεπιστημιακών τμημάτων [A2].

Τέλος, επισημαίνεται η ολοένα και μεγαλύτερη γεωγραφική διασπορά των τμημάτων οικονομίας και διοίκησης στον ελλαδικό χώρο. Η εξέλιξη αυτή σχετίζεται έντονα με τη «χρήση» της ίδρυσης πανεπιστημιακών τμημάτων ως εργαλείων περιφερειακής πολιτικής. Θεωρείται ότι η λειτουργία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην περιφέρεια της χώρας συνεπάγεται μία σειρά θετικών οικονομιών όπως η διάχυση τεχνογνωσίας στις τοπικές επιχειρήσεις, η συμβολή στο τοπικό Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και η δημιουργία γενικότερων ευνοϊκών πολιτισμικών και μορφωτικών αποτελεσμάτων. Η πολιτική του «κάθε περιφέρεια και ένα ΑΕΙ και ΤΕΙ» σχεδόν αγγίζει το απόγειό της τα τελευταία χρόνια και τείνει να αντικατασταθεί από την πολιτική του «κάθε νομός και πόλη με ένα ΑΕΙ και ΤΕΙ».

1.5.1 Εισακτέοι φοιτητές

Ο αριθμός των εισακτέων φοιτητών στις σχολές διοίκησης επιχειρήσεων παρουσιάζει αυξητική τάση την τελευταία δεκαετία κυρίως λόγω της ίδρυσης νέων τμημάτων. Πρέπει με την ευκαιρία αυτή να σημειωθεί ότι η αύξηση των τμημάτων σε αρκετά ΤΕΙ κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990 δεν συνοδεύθηκε πάντοτε από επέκταση των κτιριακών υποδομών, παρά τον συνεπαγόμενο πολλαπλασιασμό του αριθμού των φοιτητών. Συχνά η ίδρυση νέων τμημάτων προτάχθηκε της επίλυσης των στεγαστικών προβλημάτων που αυτά θα δημιουργούσαν, ενίοτε με μια στρατηγική λογική των πρυτανικών αρχών ότι το τετελεσμένο της μαζικής αύξησης του φοιτητικού πληθυσμού θα υποχρέωνε το κράτος να χρηματοδοτήσει την επέκταση των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων. Όμως, αυτή η προσδοκία συχνότατα παρέμεινε ανεκπλήρωτη, όπως αποδεικνύει το έντονο στεγαστικό πρόβλημα ανεπάρκειας αιθουσών λόγω φοιτητικού υπερπληθυσμού που αντιμετωπίζουν πολλά ιδρύματα.

1.6 Περιεχόμενο σπουδών και εκπαιδευτική διαδικασία

Η καταγραφή στοιχείων για το περιεχόμενο των σπουδών και τη μεθοδολογία της εκπαιδευτικής διαδικασίας στηρίζεται κυρίως σε πληροφορίες που αντλήθηκαν από τις ιστοσελίδες των τμημάτων και τους οδηγούς σπουδών τους. Γενικά, το σύνολο των εξεταζόμενων τμημάτων διαθέτει πρόγραμμα σπουδών που χαρακτηρίζεται από σχετική ευελιξία

δεδομένου ότι υπάρχει εύρος κατευθύνσεων και μία σειρά μαθημάτων ευρείας επιλογής. Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις προσφέρεται η δυνατότητα επιλογής μαθημάτων από άλλα τμήματα του οικείου ιδρύματος, ενώ το σύνολο των μαθημάτων στα οποία υποχρεούται να εξεταστεί επιτυχώς ο φοιτητής ποικίλει. Επίσης, μεγάλες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται στην πρόβλεψη για μαθήματα ξένων γλωσσών, πληροφορικής και χρήσης Η/Υ. Τα τμήματα των Α.Τ.Ε.Ι. φαίνεται να προσανατολίζονται περισσότερο στην επιχειρηματική οργάνωση παρά στη γενική οικονομική παιδεία και θεωρία, γεγονός που εξηγείται από φύση της τεχνολογικής εκπαίδευσης αλλά και τις ανάγκες της αγοράς.

Τα τμήματα διοίκησης επιχειρήσεων οργανώνονται σε δύο κύκλους σπουδών. Ο πρώτος κύκλος σπουδών απαρτίζεται από μαθήματα γενικής υποδομής και ο δεύτερος κύκλος αποτελείται από μαθήματα εξειδίκευσης οργανωμένα σε κατευθύνσεις. Συνήθως ο πρώτος κύκλος σπουδών ταυτίζεται με τα τέσσερα πρώτα εξάμηνα σπουδών και οι κατευθύνσεις αναφέρονται στα τρία τελευταία εξάμηνα σπουδών. Γενικά, η μεγάλη πλειοψηφία των υπό εξέταση τμημάτων παρέχουν κατά τα τρία τελευταία εξάμηνα κατευθύνσεις προσανατολισμένες σε μια λογική εξειδίκευσης και ανάπτυξης των πιο εφαρμοσμένων πτυχών της επιστήμης. Το πτυχίο είναι ενιαίο, πτυχιούχου Διοίκησης Επιχειρήσεων, ενώ συνήθως μπορεί να δοθεί βεβαίωση για την παρακολούθηση συγκεκριμένης κατεύθυνσης. Η κατανομή των μαθημάτων σε υποχρεωτικά και επιλογής ακολουθεί το γενικό πρότυπο της διάκρισης των σπουδών σε μαθήματα γενικής υποδομής και σε μαθήματα ειδικότητας. Συνήθως στο βασικό κύκλο μαθημάτων υπάρχουν μόνο υποχρεωτικά μαθήματα ενώ μέρος των μαθημάτων των κατευθύνσεων είναι υποχρεωτικό.

Στο σχεδιασμό του περιεχομένου των προγραμμάτων σπουδών υπολανθάνουν τα γνωστά αξιολογικά διλήμματα: συμπαγής δομή και «βαριές» θεωρητικές επιστημονικές βάσεις ή ευελιξία, επιλογές και προσανατολισμός προς το πρακτικό και εφαρμοσμένο. Φαίνεται ότι τα περισσότερα τμήματα πορεύονται μια μέση οδό, παρέχοντας επιλογές μαθημάτων ή επιλογή κατεύθυνσης με συγκεκριμένο μενού μαθημάτων σε συνδυασμό με ελεύθερες επιλογές μαθημάτων. Η λογική της ικανοποίησης του φοιτητή τείνει να υποδεικνύει ένα πρόγραμμα σπουδών κυριαρχούμενο από επιλογές.

Εμφανής είναι και η ανάγκη ενίσχυσης του στοιχείου της διεπιστημονικότητας στις προπτυχιακές σπουδές. Σε όλα τα τμήματα διοίκησης επιχειρήσεων προσφέρονται μαθήματα ξένης γλώσσας, πληροφορικής και χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η εκπόνηση πτυχιακής εργασίας προβλέπεται ως υποχρεωτική για τη λήψη του πτυχίου στο σύνολο των τμημάτων, ενώ προβλέπονται επίσης εργαστηριακές ασκήσεις, σεμιναριακά μαθήματα και ομαδικές συζητήσεις. Ωστόσο, ο κατά κανόνα μεγάλος αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών δεν διευκολύνουν την ανάπτυξη σχέσεων πραγματικής επικοινωνίας διδασκόντων με διδάσκοντες και συμμετοχής του φοιτητή στη διδακτική διαδικασία. Έτσι οι φοιτητές κατά κανόνα εισέρχονται και αποφοιτούν από τα Α.Τ.Ε.Ι. χωρίς να έχουν απαλλαγεί από τις πάγιες αδυναμίες της μέσης εκπαίδευσης.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στα προγράμματα σπουδών, ιδιαίτερα δε στα μαθήματα επιλογών, προστίθενται νέα γνωστικά αντικείμενα που σχετίζονται με τρέχοντα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα. Στο τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας προσφέρονται μαθήματα για την

ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και ειδικά θέματα μάρκετινγκ. Οι εκφρασμένοι στόχοι και προσανατολισμοί των τμημάτων διοίκησης επιχειρήσεων αφορούν στη συντριπτική τους πλειοψηφία την παροχή οικονομικής παιδείας και την κατάρτιση οικονομικών στελεχών του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα. Παρατηρείται μία έμφαση των νεότερων τμημάτων στην διακήρυξη πιο συγκεκριμένων στοχεύσεων, αναφερομένων αποκλειστικά στην αγορά εργασίας και την κατάρτιση.

1.6.1 Πρόγραμμα σπουδών στο Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας

Το πρόγραμμα σπουδών είναι διαμορφωμένο έτσι ώστε να αντιμετωπίζει τις γοργά εξελισσόμενες και μεταβαλλόμενες ανάγκες των σύγχρονων επιχειρήσεων ενώ ταυτόχρονα δίνει την απαιτούμενη έμφαση στις παραδοσιακές αρχές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα διαρθρώνεται σε οκτώ συνολικά εξάμηνα, από τα οποία επτά εξάμηνα διδασκαλίας και ένα εξάμηνο πρακτικής άσκησης και πτυχιακής εργασίας [B8].

Τα μαθήματα διακρίνονται σε:

- ⊗ Μαθήματα Γενικής Υποδομής,
- ⊗ Μαθήματα Ειδικότητας,
- ⊗ Μαθήματα Επιλογής Υποχρεωτικά,
- ⊗ Διοικητική Οικονομική Νομική και
- ⊗ Προαιρετικά μαθήματα.

Μετά το Δ' Εξάμηνο ο σπουδαστής έχει την δυνατότητα να ακολουθήσει μία από τις τρεις κατευθύνσεις Χρηματοοικονομική, Μάρκετινγκ και Μεγάλων Οργανισμών και Δημόσιου Τομέα, όπως προαναφέρθηκε. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λήψη του πτυχίου, είναι επίσης και η διεξαγωγή, από τους σπουδαστές, εξάμηνης πρακτικής άσκησης, μετά το πέρας των θεωρητικών και εργαστηριακών μαθημάτων. Η άσκηση αυτή στο επάγγελμα, πραγματοποιείται, τόσο σε θεσμοθετημένες θέσεις του Δημόσιου τομέα, όσο και σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, με την καταβολή αποζημίωσης και ειδικής ασφαλιστικής κάλυψης των ασκούμενων σπουδαστών. Το πρόγραμμα σπουδών παρουσιάζεται συνοπτικά στους παρακάτω Πίνακες 1 και 2.

Πίνακας 1.

Α΄ εξάμηνο	Β΄ Εξάμηνο
Μικροοικονομία	Στατιστική Επιχειρήσεων
Διοίκηση Επιχειρήσεων Γενική Λογιστική.	Εργατικό Δίκαιο Διοίκηση και Οργανωτική Συμπεριφορά
Μαθηματικά Διοίκησης	Μακροοικονομία
Η/Υ Εισαγωγή στην Πληροφορική Αστικό Δίκαιο	Οικονομικά Μαθηματικά Εφαρμογές Η/Υ στην Διοίκηση Ι
Γ΄ Εξάμηνο	Δ΄ Εξάμηνο
Διοίκηση και Ανάπτυξη Ανθρωπίνων Πόρων.	Χρηματοδοτική Διοίκηση
Διοίκηση Μάρκετινγκ Γραμμικός προγραμματισμός	Επιχ.Επικοινωνίες Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις
Ειδικά θέματα Λογιστικής	Συμπεριφορά Καταναλωτή
Εφαρμογές Η/Υ στην Διοίκηση ΙΙ	Τεχνολογίες Γραφείου
Διοίκηση Ολικής Ποιότητας	Δημόσιες Σχέσεις

Πηγή : Οδηγός σπουδών Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας

Πίνακας 2.

Έξάμηνο	Στ' Εξάμηνο
Διοικητική Λογιστική	Συστ. Πληροφοριών Διοίκησης
Στρατηγική Πολιτικής Επιχειρήσεων	Διοικητικό Δίκαιο
Εφοδιαστική Διαχείριση	Θεσμοί Ε.Ε.
A: Χρήμα κ Τραπεζική	A: Επιχειρηματική πρόβλεψη
B: Βιομηχανικό Marketing	B: Ανταγωνισμός -Σήματα -Ειδικά Θέματα Marketing
Γ: Δημόσια Οικονομική	Γ: Δημόσιο Λογιστικό
A: Σύγχρονες Χρηματοοικονομικές αγορές	A: Χρηματοοικονομική ανάλυση & Αξιολόγηση επιχειρήσεων
B: Τεχνικές πωλήσεων	B: Έρευνα Αγοράς
Γ: Marketing Υπηρεσιών	Γ: Δημόσια Διοίκηση και ΟΤΑ
Εμπορικό Δίκαιο	-
Ζ' Εξάμηνο	Ή Εξάμηνο
Ορολογία Ξένης Γλώσσας	Πρακτική Άσκηση
Σεμινάριο Τελειοφοίτων	
A: Ιστορία Ευρωπαϊκού Πολιτισμού	Πτυχιακή Εργασία
B: Παγκοσμιοποίηση της Οικονομίας.	
Γ: Δεοντολογία Επαγγέλματος και Επιχειρηματικότητα	
A: Διαχείριση χαρτοφυλακίου	
B: Διεθνές Marketing	
Γ: Διοίκηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων	
A: Διαχείριση κινδύνων	
B: Διαφήμιση και προώθηση Προϊόντος	
Γ: Διαχείριση έργου	

Πηγή : Οδηγός σπουδών Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας

1.7 Ερευνητική δραστηριότητα

Η ερευνητική δραστηριότητα στα τμήματα διοίκησης επιχειρήσεων έχει τρεις σημαντικές διαστάσεις:

- ∅ την ερευνητική δραστηριότητα όπως αυτή εκφράζεται μέσα από το δημοσιευμένο έργο των μελών Διδακτικού Επιστημονικού Προσωπικού (ΔΕΠ),
- ∅ τους ερευνητικούς θεσμούς που έχουν αναπτυχθεί ως αναπόσπαστο κομμάτι των τμημάτων (κέντρα έρευνας, εργαστήρια, ινστιτούτα), και
- ∅ τις υποστηρικτικές δομές έρευνας όπως οι επιτροπές ερευνών, τα κέντρα Η/Υ και οι βιβλιοθήκες.

Η βασική και θεωρητική εφαρμοσμένη έρευνα των μελών ΔΕΠ που στοχεύει στην προαγωγή της επιστημονικής γνώσης δημοσιεύεται συνήθως σε διεθνή περιοδικά, συλλογικούς τόμους, σε πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων, καθώς και υπό τη μορφή μονογραφιών. Η αναζήτηση στοιχείων για τις δημοσιεύσεις των μελών ΔΕΠ των σχολών διοίκησης επιχειρήσεων προσκρούει στην ανυπαρξία ενός μηχανισμού καταγραφής των σχετικών δεδομένων και επεξεργασίας αυτών. Στις ιστοσελίδες και τους οδηγούς σπουδών των τμημάτων συνήθως υπάρχουν βιογραφικά σημειώματα των μελών ΔΕΠ που περιλαμβάνουν και κατάλογο των δημοσιεύσεών τους. Επίσης, οι εσωτερικές αξιολογήσεις του εκπαιδευτικού έργου των τμημάτων περιλαμβάνουν στοιχεία για τις δημοσιεύσεις του διδακτικού προσωπικού τους. Οι υψηλές επιδόσεις, όπως δημοσιεύσεις σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά κύρους, διευκολύνονται από το ότι η επιστημονική ύλη και ερευνητική παραγωγή στις οικονομικές επιστήμες και επιστήμες διοίκησης

εντοπίζεται κατά κύριο λόγο σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά, τα οποία είναι στη συντριπτική πλειοψηφία τους προσβάσιμα μέσω των δημόσιων βιβλιοθηκών, ακόμη και ηλεκτρονικά τα τελευταία χρόνια. Αυτό δεν συμβαίνει με άλλα αντικείμενα όπως, για παράδειγμα, οι θεωρητικές επιστήμες, στις οποίες διεθνούς επιπέδου έρευνα προϋποθέτει καλά εξοπλισμένες, σε παλαιούς τόμους βιβλίων, συλλογές βιβλιοθηκών, οι οποίες λείπουν από τα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα [B1].

ΜΕΡΟΣ Β:

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Μεθοδολογία της έρευνας

2.1 Σκοπός της έρευνας

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα 01 Μαρτίου έως 30 Μαΐου 2007 με την χρήση ερωτηματολογίου. Όπως υποδηλώνει και ο τίτλος της, κύριος σκοπός της ήταν η εξέταση:

- Ø του περιεχομένου του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών, και
- Ø της αγοράς εργασίας για τους απόφοιτους του τμήματος.

Πιο συγκεκριμένα, οι επιμέρους στόχοι ήταν:

- Ø Η καταγραφή της στάσης φοιτητών και αποφοίτων ως προς τη σχολή τους.
- Ø Η διερεύνηση των προκλήσεων που παρουσιάζει το υπάρχον πρόγραμμα σπουδών.
- Ø Η εξέταση της σημαντικότητας σύνδεσης των μαθημάτων με την αγορά εργασίας.
- Ø Η καταγραφή των συνθηκών εργασίας μετά την αποφοίτηση από τη σχολή.
- Ø Η απεικόνιση ενός κατάλληλου πλαισίου εκπαίδευσης για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.
- Ø Η αποτύπωση των παρατηρούμενων αποτελεσμάτων από τις σπουδές στο συγκεκριμένο τμήμα.

2.1.1 Είδος-Δείγμα έρευνας

Η έρευνα που διεξήχθη είναι περιγραφική αφού, σύμφωνα με τον στόχο, αποσκοπεί στην περιγραφή του περιεχομένου του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών και της αγοράς εργασίας και τη βελτίωση της γνώσης στο θέμα. Λόγω μη επάρκειας δευτερογενών στοιχείων στο συγκεκριμένο θέμα, η διεξαγωγή πρωτογενούς ποσοτικής έρευνας κρίθηκε απαραίτητη. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τυχαίο δείγμα φοιτητών και τυχαίο δείγμα αποφοίτων του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών. Χρησιμοποιήθηκαν δύο ξεχωριστά ερωτηματολόγια, ένα για φοιτητές και ένα για απόφοιτους, τα οποία όμως εξέταζαν και κοινά θέματα. Τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν σε 80 φοιτητές και 80 αποφοίτους, οι οποίοι επιλεχθήκαν τυχαία μέσα από το χώρο του Α.Τ.Ε.Ι.

2.2 Συλλογή των στοιχείων

Η συγκέντρωση των στοιχείων έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίου. Αρχικά, οι ερωτώμενοι ενημερώθηκαν για τον σκοπό, τη σημασία και το περιεχόμενο της έρευνας, καθώς και για την εμπιστευτικότητα των στοιχείων. Με τη συγκατάθεσή τους, εστάλησαν τα ερωτηματολόγια στις διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους, με τη χρήση fax, και σε κάποιες περιπτώσεις στις ταχυδρομικές διευθύνσεις τους. Έπειτα από το χρονικό διάστημα 1 μήνα ή την ημερομηνία που είχαν ορίσει οι ίδιοι οι ερωτώμενοι,

ακολουθούσε υπενθυμητικό σημείωμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεφώνημα υπενθύμισης σε όσους δεν είχαν ανταποκριθεί. Δεν κρίθηκε σκόπιμη η παρουσία ερευνητή κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, αν και υπήρχαν τα τηλέφωνα επικοινωνίας στις επιστολές για πιθανές διευκρινίσεις.

2.2.1 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Όσον αφορά τη δομή των ερωτηματολογίων², αυτή περιλάμβανε θεματικές ενότητες ανάλογες με τους επιμέρους στόχους της έρευνας που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 2.1. Στο τέλος συγκεντρώνονταν αναλυτικά τα στοιχεία του ερωτώμενου, προκειμένου να ομαδοποιηθεί. Επίσης, στην αρχή των ερωτηματολογίων υπήρχε εισηγητική επιστολή για το σκοπό της έρευνας και την ιδιότητα των ερευνητών, ως διευκρίνιση για την αποφυγή παρανοήσεων.

Χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και διχοτομικές. Οι ερωτήσεις ήταν ανοικτού και κλειστού τύπου. Στην πρώτη περίπτωση, στην οποία ανήκει και η πλειονότητα των ερωτήσεων, δινόταν περιθώριο στους ερωτώμενους να απαντήσουν ελεύθερα, ώστε να αποφευχθούν τυχόν παραλείψεις στις υπάρχουσες εναλλακτικές απαντήσεις. Η κλίμακα που κρίθηκε καταλληλότερη, τηρώντας τις αρχές της εγκυρότητας, της αξιοπιστίας και της ευαισθησίας ήταν η κλίμακα Likert. Προσέχθηκε τέλος, η έκταση των

² Τα ερωτηματολόγια της έρευνας παρατίθενται στο Παράρτημα Ι.

ερωτηματολογίων να είναι σύντομη ώστε να μην απαιτεί πολύ χρόνο από τους ερωτώμενους.

2.3 Επεξεργασία των δεδομένων

Η ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS 11.0. Τα δεδομένα κάθε μεταβλητής κωδικοποιήθηκαν και καταχωρήθηκαν στο στατιστικό πρόγραμμα. Το ποσοστό ανταπόκρισης (response rate) στην έρευνα ήταν 62,5%, δηλαδή πενήντα ερωτηματολόγια για κάθε ομάδα (n=50). Πριν ξεκινήσει η ανάλυση διαπιστώθηκε ότι τα δεδομένα δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

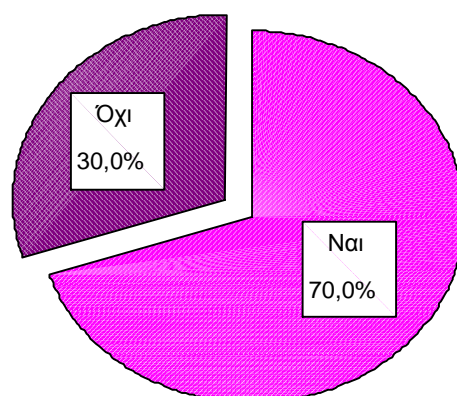
Αποτελέσματα της έρευνας

3.1 Περιγραφική ανάλυση δεδομένων

3.1.1 Ερωτηματολόγιο 1

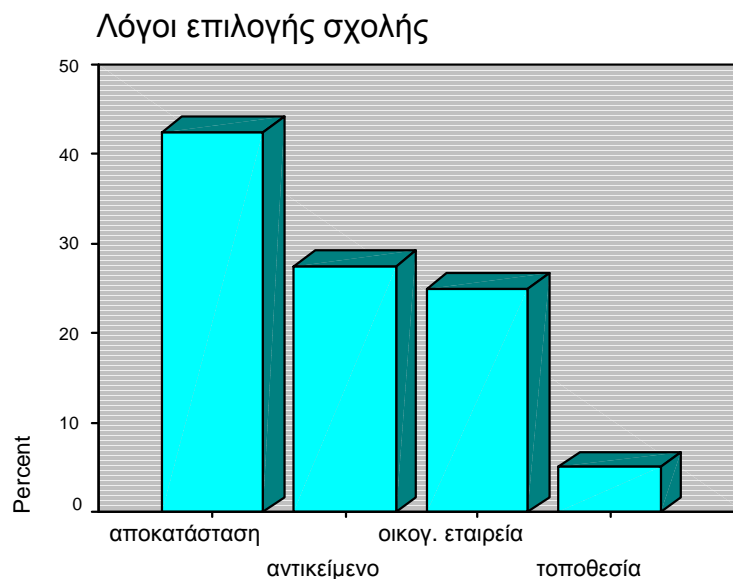
Στην αρχή εξετάζεται ο βαθμός επιθυμίας σπουδών στις σχολές διοίκησης επιχειρήσεων. Για την εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού οι φοιτητές καλούνται να απαντήσουν αν η συγκεκριμένη σχολή που φοιτούν ήταν ανάμεσα στις πέντε πρώτες επιλογές τους. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 1, το 70% απαντά θετικά και το 30% αρνητικά.

Ηταν η σχολή σας στις 5 πρώτες επιλογές

Διάγραμμα 1.

Στη συνέχεια αναλύεται από τους φοιτητές ο λόγος για τον οποίο επέλεξαν να σπουδάσουν στο τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα πορίσματα (Διάγραμμα 2), κυρίαρχοι αναδεικνύονται οι λόγοι επαγγελματικής αποκατάστασης από το 42,5% των ερωτηθέντων. Το 27,5% των φοιτητών που απάντησαν επέλεξαν το τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων επειδή βρίσκουν ενδιαφέρον το αντικείμενο σπουδών ή παρουσιάζουν κλίση στα σχετικά μαθήματα. Υψηλό είναι και το ποσοστό – 25% - που επέλεξαν να σπουδάσουν διοίκηση επιχειρήσεων για να αναλάβουν την οικογενειακή επιχείρηση. Ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 5% επέλεξε το τμήμα λόγω τοποθεσίας.

Διάγραμμα 2.

Ενδιαφέρον προγράμματος σπουδών

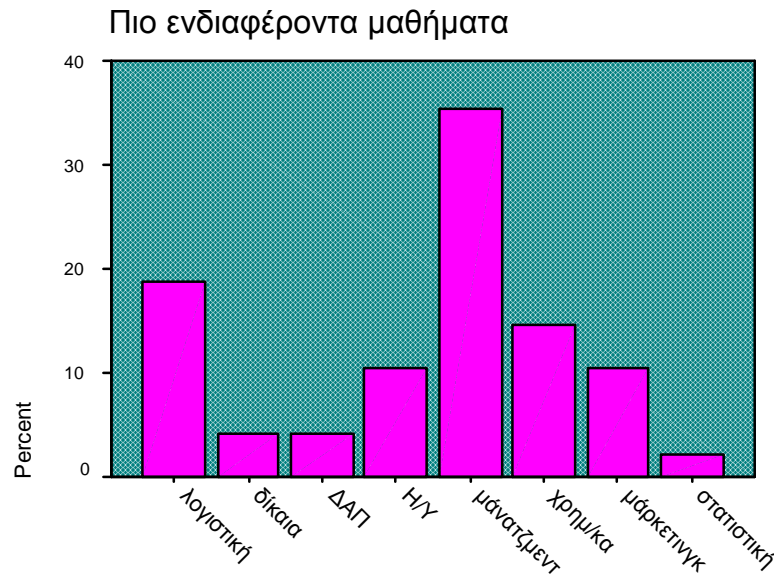
Στο Διάγραμμα 3 εμφανίζεται ο βαθμός στον οποίο τα μαθήματα διοίκησης επιχειρήσεων κρίνονται ως ενδιαφέροντα από τους φοιτητές. Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν τη συγκεκριμένη ερώτηση χρησιμοποιώντας μία κλίμακα 5 βαθμών, από 1=Καθόλου, 2=Σε μικρό βαθμό, 3=Ούτε λίγο ούτε πολύ, 4=Σε μεγάλο βαθμό έως 5=Απόλυτα. Το 64% κρίνει ότι τα μαθήματα παρουσιάζουν ενδιαφέρον σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 28% επιλέγει τη μεσαία βαθμολογία. Μόνο 4% δηλώνει ότι βρίσκει μικρό ενδιαφέρον στα μαθήματα ενώ το ίδιο ποσοστό βρίσκει τα μαθήματα απόλυτα ενδιαφέροντα.

Διάγραμμα 3.

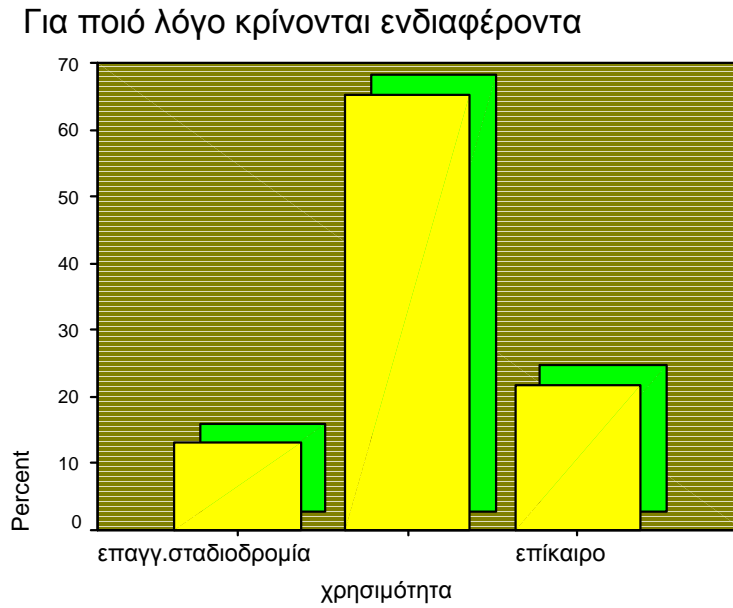
Στο Διάγραμμα 4 παρουσιάζεται μία βαθμολογία των μαθημάτων ανάλογα με το βαθμό ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν για τους φοιτητές. Τα ηνία κρατούν τα μαθήματα διοίκησης επιχειρήσεων ή μάνατζμεντ με 35,4%. Ακολουθεί η λογιστική με 18,8%, το οποίο ποσοστό όμως απέχει κατά πολύ

από το αντίστοιχο του μανάτζμεντ. Επόμενα στην κατάταξη είναι τα χρηματοοικονομικά μαθήματα με 14,6%. Το μάρκετινγκ και οι Η/Υ παρουσιάζουν ποσοστό ενδιαφέροντος 10,4%, τα δίκαια και η Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού 4,2% ενώ η στατιστική 2,1%.

Διάγραμμα 4.

Οι φοιτητές κλήθηκαν επίσης να δηλώσουν τους λόγους για τους οποίους τα συγκεκριμένα μαθήματα συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον τους. Η συντριπτική πλειοψηφία, 65,2%, δηλώνει πως βαθμολογεί το ενδιαφέρον των μαθημάτων ανάλογα με τη χρησιμότητα τους τόσο στην καθημερινή ζωή όσο και στη μετέπειτα πορεία. Το 21,7% κρίνει το ενδιαφέρον ενός μαθήματος ανάλογα με το πόσο επίκαιρο είναι το τελευταίο, ενώ μόλις το 13% δηλώνει πως προτιμά μαθήματα που βρίσκει απαραίτητα για την επαγγελματική του σταδιοδρομία.

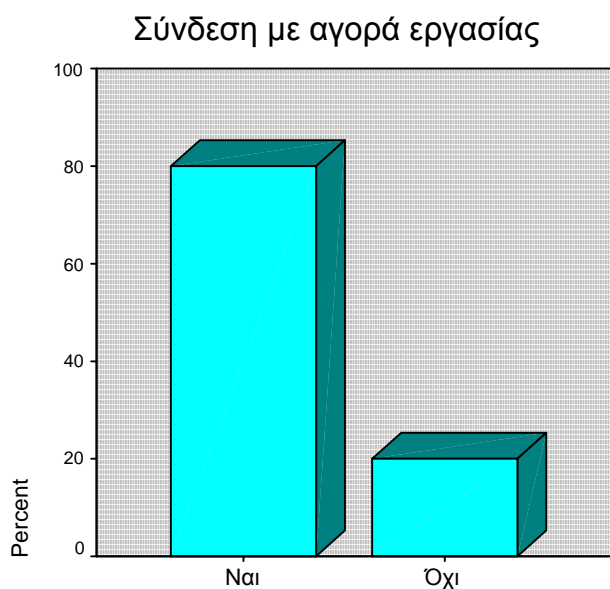

Διάγραμμα 5.

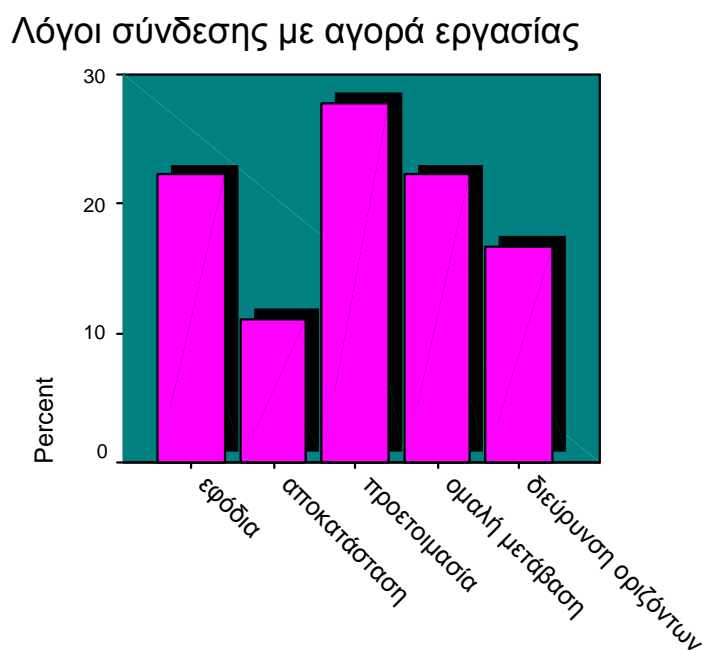
Σύνδεση με την αγορά εργασίας

Στη συνέχεια εξετάζονται οι πεποιθήσεις των φοιτητών για το αν συμφωνούν με τη δήλωση ότι είναι απαραίτητη και σημαντική η σύνδεση των μαθημάτων με την αγορά εργασίας, καθώς και τους λόγους πιθανής καταφατικής απάντησης. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία συμφωνεί με τη σημαντικότητα της σχέσης αυτής ενώ μόνο το 20% διαφωνεί. Το 27,8% των καταφατικών απαντήσεων δηλώνει ότι η σύνδεση με την αγορά εργασίας συμβάλλει στην άρτια προετοιμασία των φοιτητών. Σημαντικοί επίσης λόγοι με 22,2% αναδεικνύονται η παροχή εφοδίων για κάθε ενδεχόμενο στην καριέρα τους καθώς και η πραγματοποίηση μίας πρώτης επαφής με την αγορά εργασίας μέσω των μαθημάτων αυτών. Το 16,7% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι μία σύνδεση μαθημάτων με την αγορά εργασίας θα διευρύνει τους ορίζοντές του, ενώ το 11,1% βασίζεται στη σύνδεση αυτή για δημιουργία

επαφών που θα βοηθήσουν στην επαγγελματική του αποκατάσταση. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται διαγραμματικά παρακάτω.

Διάγραμμα 6.

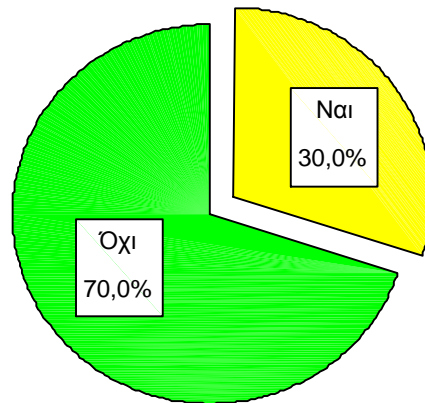

Διάγραμμα 7.

Διεύρυνση προγράμματος σπουδών

Στη συνέχεια εξετάστηκε η άποψη των φοιτητών για την πιθανότητα διεύρυνσης του προγράμματος σπουδών, καθώς και ποια άλλα μαθήματα πιστεύουν ότι θα έπρεπε να συμπεριληφθούν. Το 70% των φοιτητών πιστεύει ότι δε χρειάζεται κάποια διεύρυνση του προγράμματος, όπως παρουσιάζεται και στο Διάγραμμα 8.

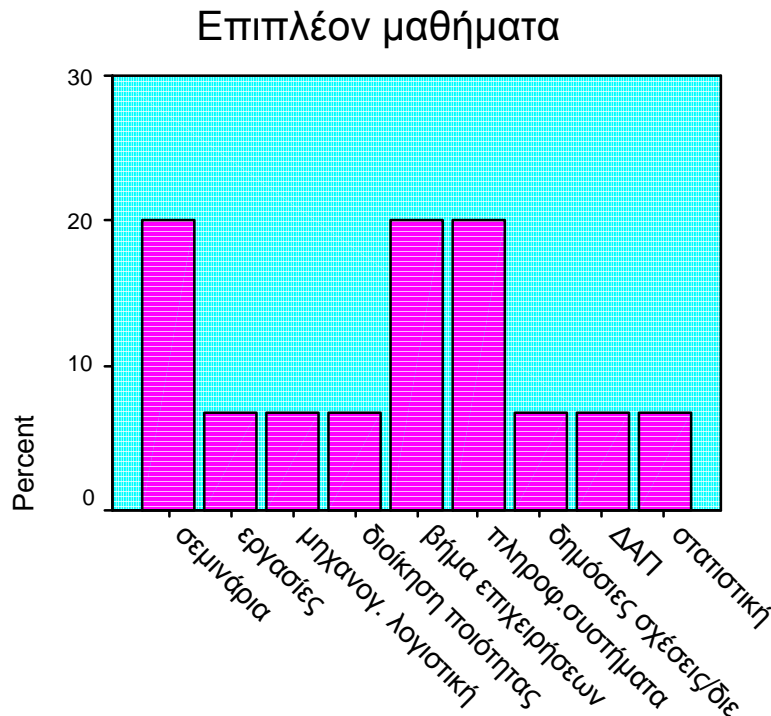
Διεύρυνση προγράμματος σπουδών

Διάγραμμα 8.

Το 30% των φοιτητών που απάντησε καταφατικά στη διεύρυνση προτείνει και τη φύση αυτής της αλλαγής. Το 20% σε κάθε περίπτωση προτείνει την προσθήκη σεμιναρίων, βήματος επιχειρήσεων όπου πραγματοποιούνται διαλέξεις από εξέχοντα στελέχη και ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων ERP. Αντίστοιχα, το 6,7 % για κάθε περίπτωση προτείνει την προσθήκη στο πρόγραμμα εργασιών και επιπλέον μαθημάτων μηχανογραφημένης λογιστικής, διοίκησης ποιότητας, δημοσίων

σχέσεων/διεθνούς μάρκετινγκ, διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού (ΔΑΠ) και στατιστικής.

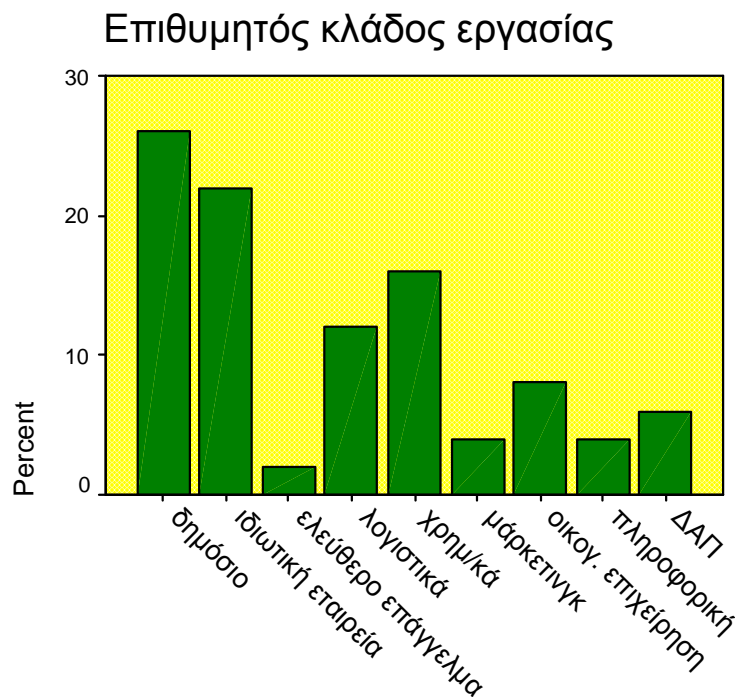

Διάγραμμα 9.

Κλάδος εργασίας

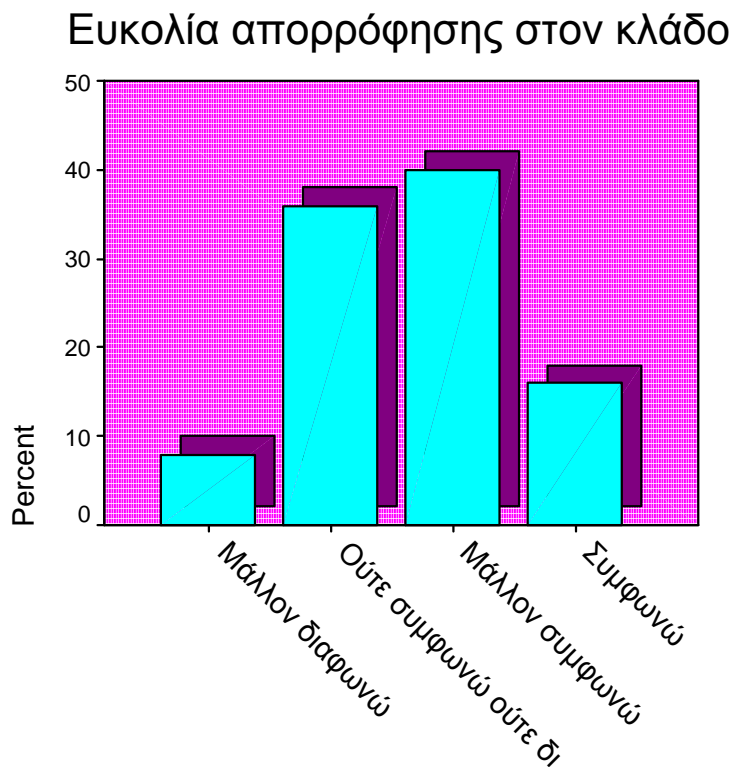
Κατόπιν, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δηλώσουν τον κλάδο στον οποίο επιθυμούν να απασχοληθούν μελλοντικά. Η ερώτηση ήταν ανοικτού τύπου με αποτέλεσμα οι απαντήσεις να κυμαίνονται τόσο ως προς τον τύπο του κλάδου (δημόσιο, ιδιωτική επιχείρηση, ελεύθερο επάγγελμα) όσο και ως προς το επιμέρους αντικείμενό του. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 10. Το 26% των φοιτητών που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα επιθυμούν σύμφωνα με την τάση της εποχής να εργαστούν στο δημόσιο τομέα, ενώ το 22% ενδιαφέρεται να εργαστεί σε ιδιωτική/πολυεθνική εταιρεία και μόνο το 2%

ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Το τελευταίο ποσοστό πιθανότατα εμφανίζεται τόσο μικρό επειδή ένα άλλο 8% επέλεξε την απάντηση της οικογενειακής επιχείρησης. Προφανώς οι δύο περιπτώσεις καλύπτουν η μία την άλλη σε κάποιο ποσοστό. Το 16% των φοιτητών ενδιαφέρονται να εργαστούν στον τραπεζικό/ χρηματοοικονομικό κλάδο, ενώ το 12% σε λογιστικές εργασίες. Ακόμη, εντύπωση δημιουργεί ένα 6% που ενδιαφέρεται για θέση στη διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού (ΔΑΠ). Τις τελευταίες θέσεις ως προς το αντικείμενο εργασίας κατέχουν το μάρκετινγκ και η πληροφορική με 4% αντίστοιχα. Η κατάταξη των επιθυμητών κλάδων όμως δεν είναι ασφαλής λόγω του διαφορετικού τύπου των απαντήσεων.

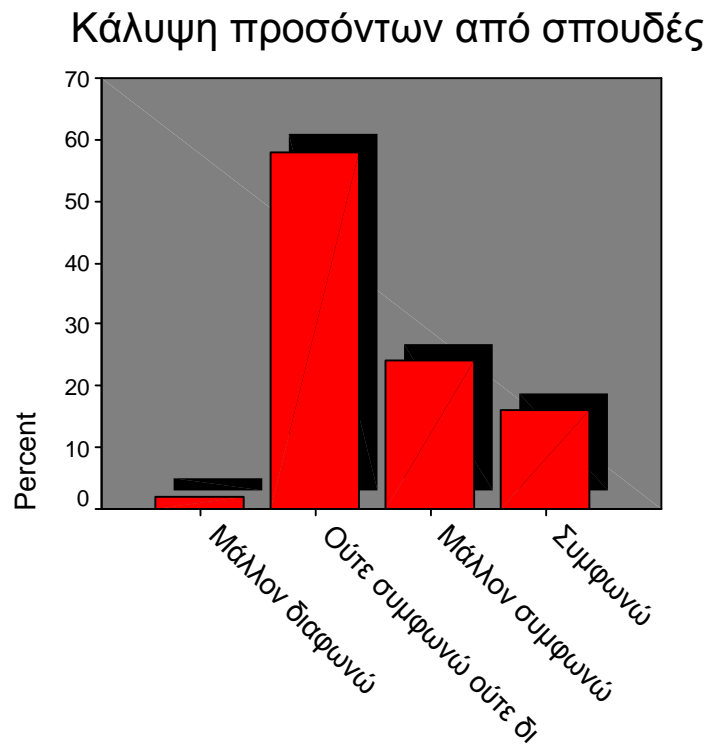
Διάγραμμα 10.

Κατόπιν, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας τους με τρεις δηλώσεις, χρησιμοποιώντας μία κλίμακα από το 1 ως το 5 όπου 1=Διαφωνώ και 5=Συμφωνώ. Στο Διάγραμμα 11 παρουσιάζεται η αντίδραση των φοιτητών στη δήλωση «Θα είναι εύκολο να απορροφηθώ στον επιθυμητό κλάδο εργασίας». Το 40% μάλλον συμφωνεί με τη δήλωση, το 36% δηλώνει την ουδετερότητά του, το 16% συμφωνεί και το 8% μάλλον διαφωνεί. Τα αποτελέσματα πιθανότατα αντικατοπτρίζουν την πεποίθηση των φοιτητών ότι το συγκεκριμένο τμήμα σπουδών προσφέρει εύκολη επαγγελματική αποκατάσταση καθώς και το σημαντικό ποσοστό που ενδιαφέρεται να εργαστεί σε οικογενειακή επιχείρηση.

Διάγραμμα 11.

Στο Διάγραμμα 12 παρουσιάζεται η αντίδραση των φοιτητών στη δήλωση «Οι σπουδές μου παρέχουν όλα τα εφόδια για εργασία στο συγκεκριμένο κλάδο». Το 58% δηλώνει την ουδετερότητά του απέναντι στη πρόταση, ενώ το 24% μάλλον συμφωνεί και το 16% συμφωνεί. Μόνο το 2% των απαντήσεων μάλλον διαφωνεί με τη δήλωση.

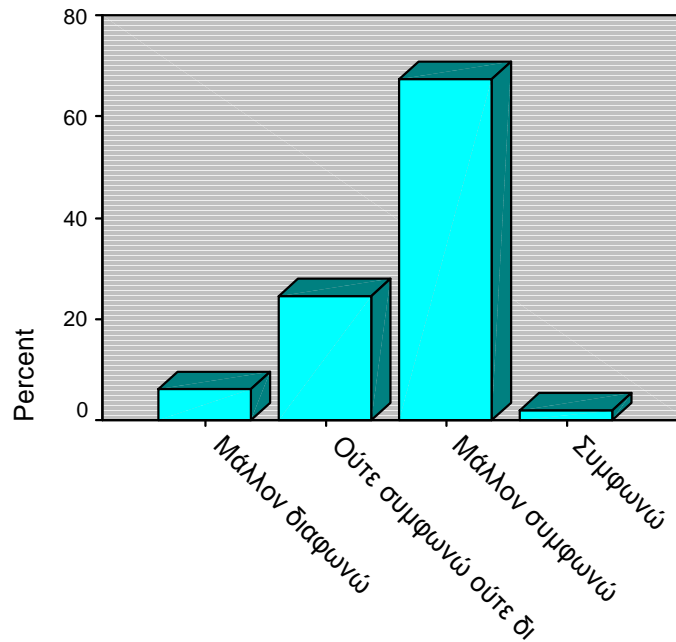

Διάγραμμα 12.

Στο Διάγραμμα 13 παρουσιάζεται η αντίδραση των φοιτητών στη δήλωση «Οι σπουδές μου ικανοποιούν απόλυτα τις προσδοκίες μου». Η πλειοψηφία του 67,3% μάλλον συμφωνεί με την παραπάνω δήλωση και το 24,5% είναι ουδέτερο. Ένα μικρό ποσοστό 2% συμφωνεί απόλυτα ενώ μόνο το 6,1% δήλωσε ότι μάλλον διαφωνεί. Στις περισσότερες περιπτώσεις λοιπόν οι

φοιτητές εκφράζουν την ικανοποίηση των προσδοκιών τους από τις παρεχόμενες σπουδές.

Ικανοποίηση προσδοκιών για σπουδές

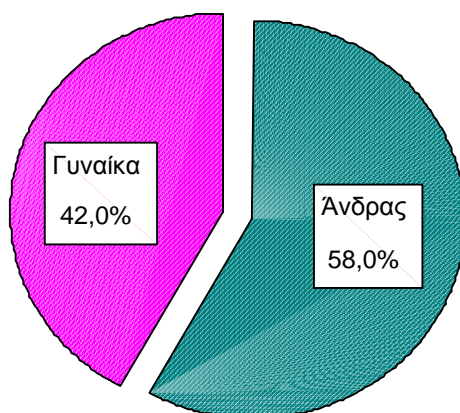

Διάγραμμα 13.

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

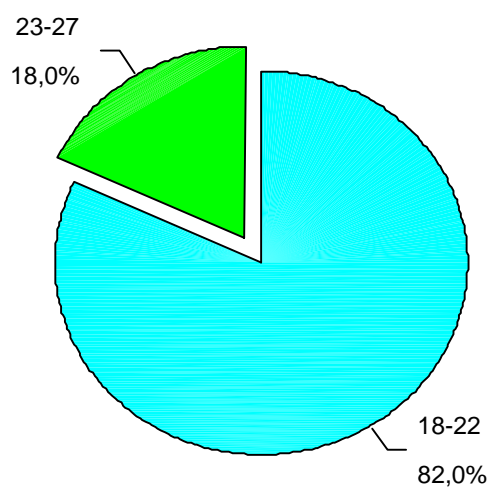
Στην τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου εξετάστηκαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Από τους φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα το 58% είναι άνδρες ενώ το 42% γυναίκες, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 14. Ακόμη, εξετάστηκε η ηλικία των συμμετεχόντων. Το 82% δήλωσε πως ανήκει στην κατηγορία 18-22 ετών, γεγονός αναμενόμενο αφού αυτό το μέρος της έρευνας απευθύνεται αποκλειστικά σε φοιτητές. Μόλις το 18% ανήκει στην κατηγορία 23-27 ετών όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 15.

Φύλλο

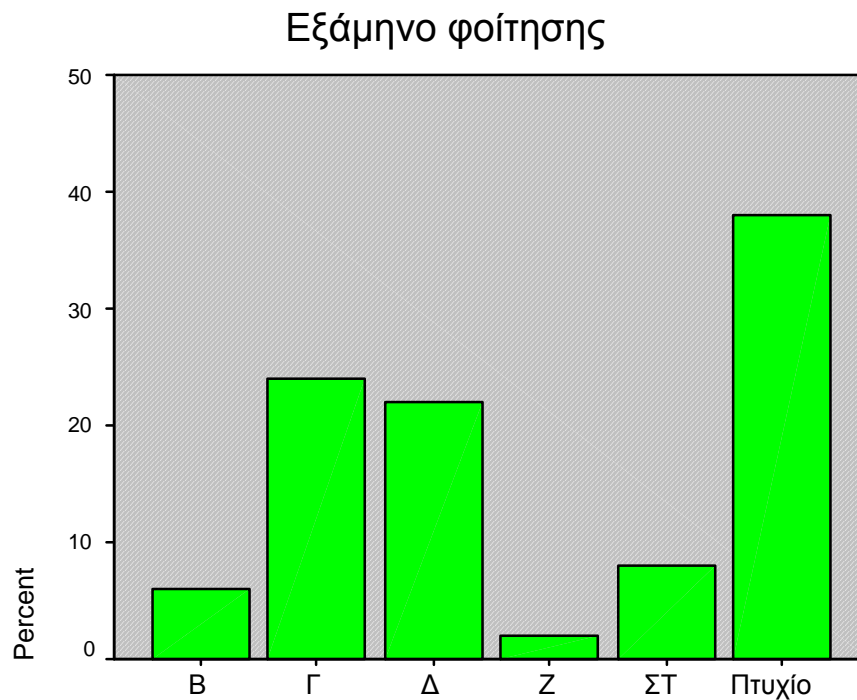
Διάγραμμα 14.

Ηλικία

Διάγραμμα 15.

Στην ενότητα των δημογραφικών χαρακτηριστικών αναλύθηκε τέλος σε ποιο εξάμηνο φοίτησης ανήκουν οι φοιτητές που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα. Το 38% είναι στο τελευταίο εξάμηνο φοίτησης ή στο πτυχίο, το 24% στο Γ εξάμηνο, το 22% στο Δ εξάμηνο, το 8% στο έβδομο εξάμηνο, το 6% στο δεύτερο και το 2% στο Ζ εξάμηνο. Συνεπώς, οι απαντήσεις προέρχονται από φοιτητές κατανομημένους σε όλα τα έτη σπουδών, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 16.

Διάγραμμα 16.

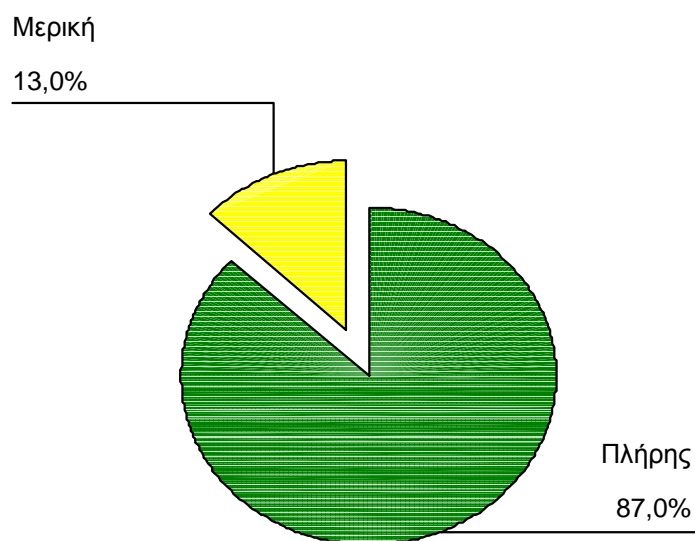
3.1.2 Ερωτηματολόγιο 2

Το δεύτερο σκέλος της έρευνας απευθυνόταν σε απόφοιτους της σχολής διοίκησης επιχειρήσεων. Καταρχήν εξετάστηκε η τωρινή κατάσταση εργασίας των αποφοίτων. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 17, το 40,4% απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα, το 25% στο δημόσιο τομέα, το 23,1% στο ελεύθερο επάγγελμα ενώ το 11,5% δεν εργάζεται. Όσον αφορά τη φύση της απασχόλησης, το 87% απάντησε ότι εργάζεται σε θέση πλήρους απασχόλησης ενώ μόλις το 13% απασχολείται μερικώς (Διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 17.

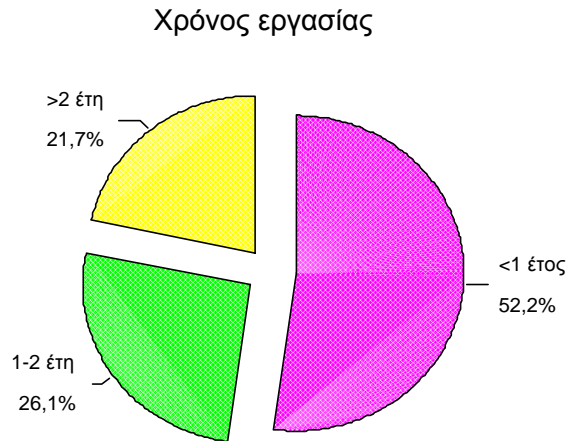
Φύση απασχόλησης

Διάγραμμα 18.

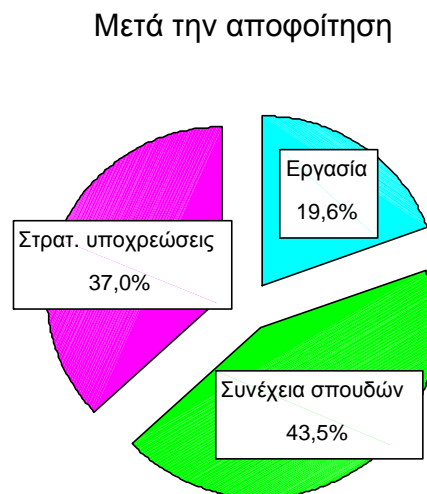
Εύρεση εργασίας

Στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποια ουσιώδη στοιχεία για την εύρεση εργασίας από τους απόφοιτους. Το 52,2% των αποφοίτων που απάντησαν στην έρευνα εργάζεται για χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους. Το 26,1% των αποφοίτων εργάζεται από ένα έως δύο έτη ενώ το 21,7% για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των δύο ετών, σύμφωνα και με το Διάγραμμα 19.

Διάγραμμα 19.

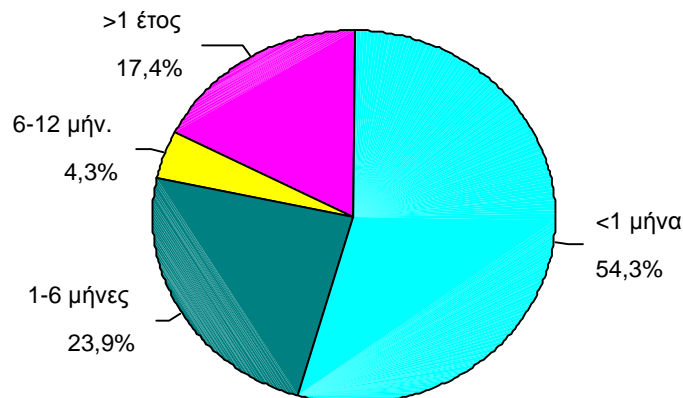
Αμέσως μετά την αποφοίτηση, η πλειοψηφία του δείγματος, 43,5%, συνέχισε σε νέο κύκλο σπουδών. Προφανής είναι η απάντηση ότι το 37% προτίμησε να εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις πριν την είσοδό του στον επαγγελματικό στίβο, ενώ 19,6% των αποφοίτων ξεκίνησε αμέσως να εργάζεται (Διάγραμμα 20).

Διάγραμμα 20.

Η επαγγελματική αποκατάσταση που παρέχουν οι σπουδές στη διοίκηση επιχειρήσεων φαίνεται από το γεγονός ότι το 54,3% των αποφοίτων βρήκαν την πρώτη θέση εργασία τους μέσα σε ένα μήνα από τη στιγμή που αποφάσισαν να εργαστούν. Το 23,9% χρειάστηκε από 1-6 μήνες ενώ το 4,3% χρειάστηκε 6-12 μήνες. Τέλος, ένα ποσοστό 17,4% δήλωσε ότι χρειάστηκε διάστημα μεγαλύτερο του ενός χρόνου για την εύρεση της πρώτης θέσης εργασίας, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 21.

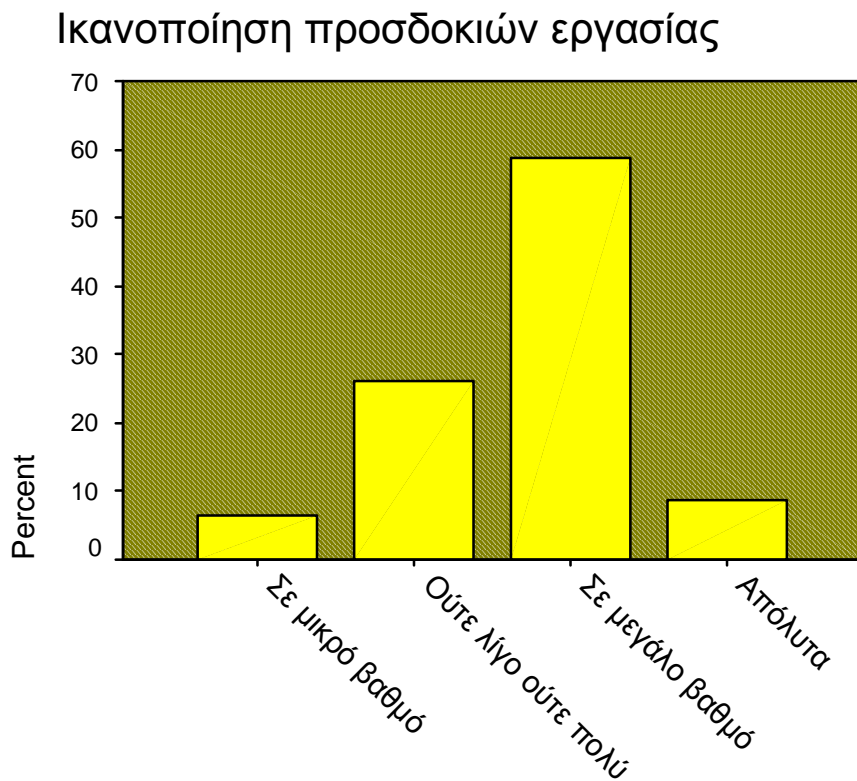
Χρόνος για την εύρεση πρώτης εργασίας

Διάγραμμα 21.

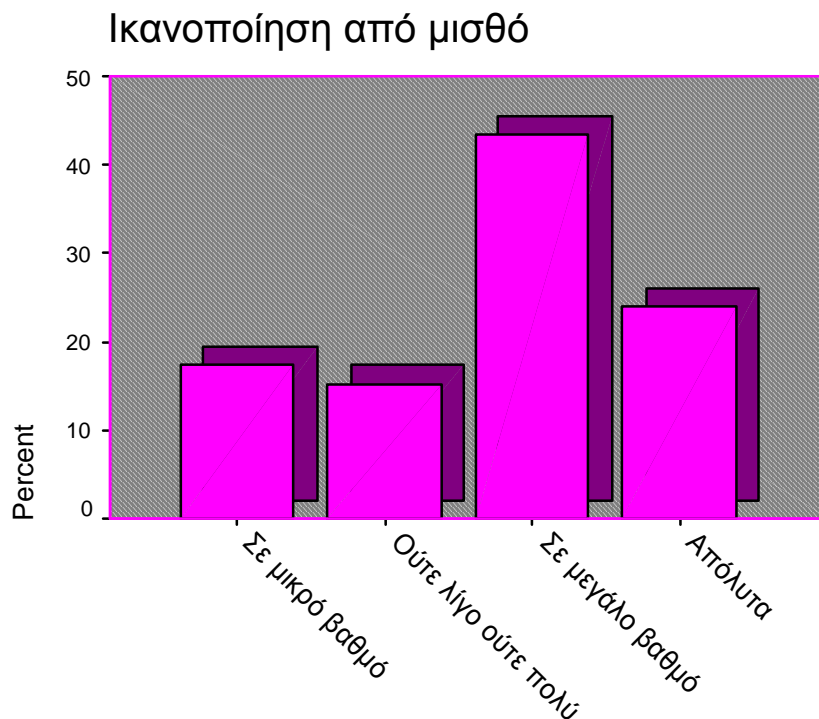
Αγορά εργασίας

Το επόμενο σκέλος της έρευνας εξετάζει τα χαρακτηριστικά που επικρατούν στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με τη γνώμη των αποφοίτων διοίκησης επιχειρήσεων. Καταρχήν, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν το βαθμό στον οποίο η τωρινή θέση εργασίας ικανοποιεί τις προσδοκίες τους, με τη χρήση μίας κλίμακας 5 βαθμών, από 1=Καθόλου, 2=Σε μικρό βαθμό, 3=Ούτε λίγο ούτε πολύ, 4=Σε μεγάλο βαθμό έως 5=Απόλυτα. Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι το αξιοσημείωτο ποσοστό 58,7% δηλώνει ικανοποιημένο σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 26,1% δηλώνει ουδετερότητα. Πολύ μικρά είναι τα ποσοστά που δηλώνουν Απόλυτα και Σε μικρό βαθμό, 8,7% και 6,5% αντίστοιχα, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 22.

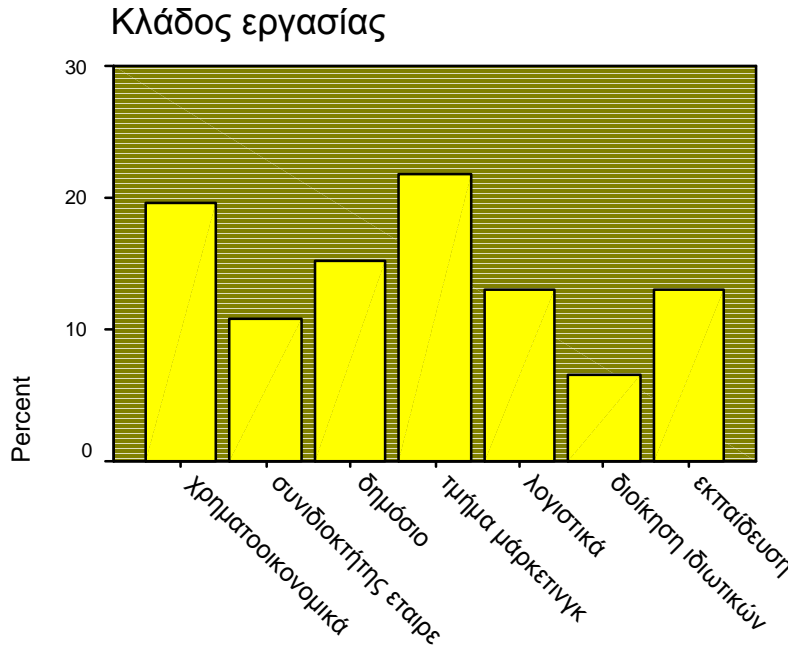
Διάγραμμα 22.

Η ίδια κλίμακα πέντε βαθμών χρησιμοποιήθηκε και για να αξιολογήσουν οι απόφοιτοι σε ποιο βαθμό είναι ικανοποιημένοι από το μισθό τους, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 23. Το 43,5% δηλώνει ικανοποιημένο σε μεγάλο βαθμό, ενώ το 23,9% Απόλυτα. Το σωρευτικό ποσοστό του 32,6% δηλώνει από καθόλου έως ούτε λίγο ούτε πολύ ικανοποιημένο από το μισθό του.

Διάγραμμα 23.

Στη συνέχεια οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δηλώσουν τον κλάδο εργασίας τους, καθώς και εναλλακτική επιλογή κλάδου σε περίπτωση που η υπάρχουσα κατάσταση δεν τους ικανοποιεί. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στα Διαγράμματα 24 και 25.

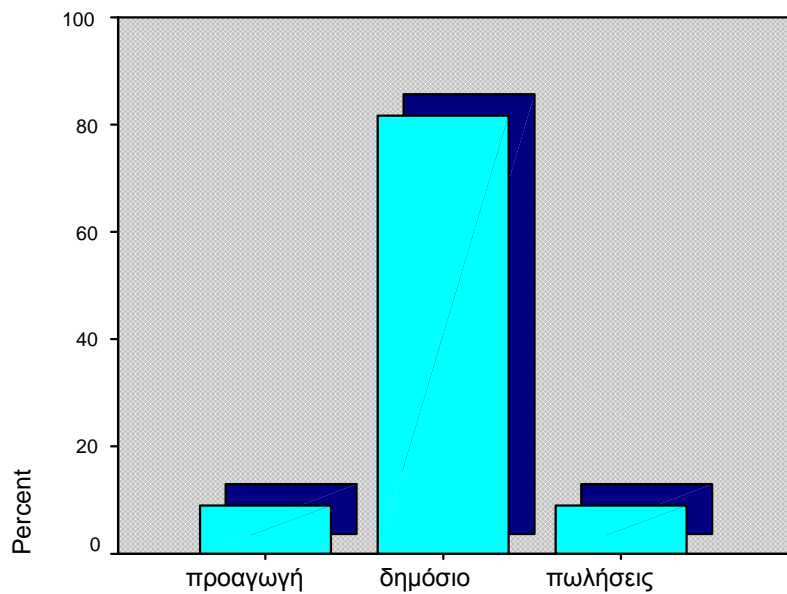

Διάγραμμα 24.

Ως προς τον κλάδο εργασίας, η πλειοψηφία των αποφοίτων με 21,7% δήλωσε ότι απασχολείται στο τμήμα μάρκετινγκ / πωλήσεων ιδιωτικής εταιρείας. Το 19,6% στον κλάδο των χρηματοοικονομικών, όπου περιλαμβάνονται οι σύμβουλοι επιχειρήσεων, οι τράπεζες και οι επενδυτικές/χρηματιστηριακές. Το 15,2% απασχολείται στο δημόσιο τομέα, ενώ ένα ποσοστό 13% είναι στον τομέα της εκπαίδευσης και ένα άλλο 13% ασχολείται με λογιστικά. Ένα ποσοστό 10,9% δήλωσε ότι είναι συνιδιοκτήτης επιχείρησης, στις περισσότερες περιπτώσεις οικογενειακής, ενώ μόλις ένα ποσοστό 6,5% απασχολείται στη διοίκηση ιδιωτικής εταιρείας.

Μόνο το 21% των αποφοίτων δήλωσε ότι ενδιαφέρεται για αλλαγή κλάδου. Από αυτούς, η συντριπτική πλειοψηφία 81,8% ενδιαφέρεται για το δημόσιο τομέα, ενώ ένα ποσοστό 9,1% ενδιαφέρεται να μεταπηδήσει στις Πωλήσεις και ένα ποσοστό 9,1% θέλει να παραμείνει στον ίδιο κλάδο αλλά με ιεραρχική άνοδο.

Εναλλακτική επιθυμητή επιλογή κλάδου

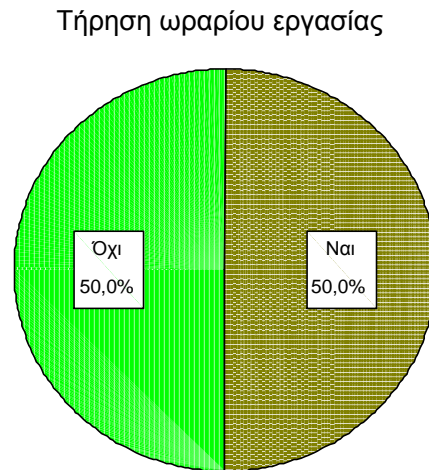

Διάγραμμα 25.

Συνθήκες εργασίας

Προκειμένου να σκιαγραφηθούν οι συνθήκες εργασίας για τους απόφοιτους διοίκησης επιχειρήσεων αναλύθηκαν στοιχεία ωραρίου, ίσης μεταχείρισης και δυσκολίας καθηκόντων.

Όσον αφορά την τήρηση ωραρίου, υπάρχει διχογνωμία απαντήσεων, αφού το 50% απάντησε καταφατικά και το υπόλοιπο 50% αρνητικά, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 26. Η συνήθης πρακτική υποδηλώνει ότι όταν παραβλέπεται το ωράριο εργασίας, είναι εις βάρος των εργαζομένων.

Διάγραμμα 26.

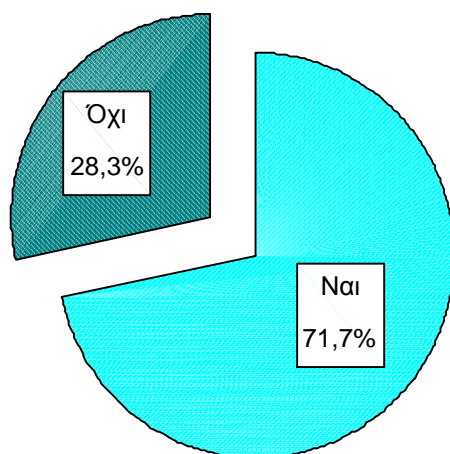
Στη συνέχεια εξετάστηκε αν κατά τη διάρκεια της εργασίας τους οι απόφοιτοι διοίκησης επιχειρήσεων συνάντησαν δυσκολίες στην εκπλήρωση καθηκόντων τους, και στην περίπτωση καταφατικής απάντησης ποια ήταν αυτά. Μόνο ένα ποσοστό 6,5% δήλωσε ότι όντως συνάντησε δυσκολίες στην εκπλήρωση των καθηκόντων του, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 27. Σε όλες τις περιπτώσεις οι δυσκολίες αυτές ήταν αποτέλεσμα της ανεπάρκειας γνώσεων του ερωτώμενου. Όσον αφορά την ύπαρξη άνισης μεταχείρισης, το 71,7% δηλώνει ότι είναι μάρτυρας ανισοτήτων στον εργασιακό χώρο (Διάγραμμα 28).

Δυσκολία στα καθήκοντα

Διάγραμμα 27.

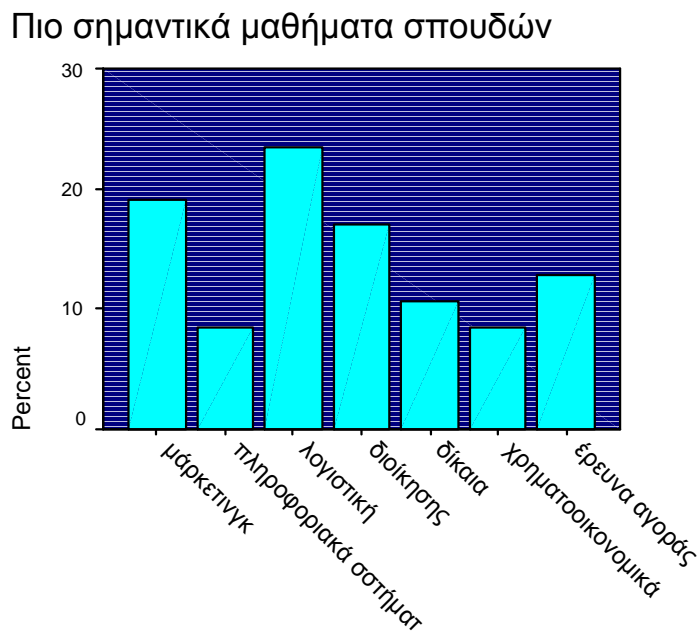
Ανισότητες με συναδέλφους

Διάγραμμα 28.

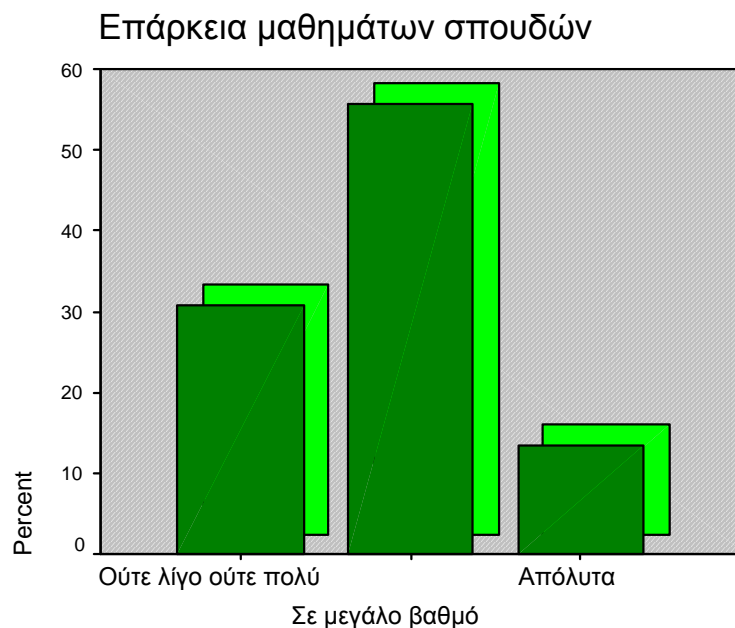
Πρόγραμμα σπουδών

Όπως και στο πρώτο ερωτηματολόγιο της έρευνας, έτσι και στο δεύτερο αναλύονται οι απόψεις των ερωτωμένων σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών της διοίκησης επιχειρήσεων. Στο Διάγραμμα 29 παρουσιάζεται μία βαθμολογία των μαθημάτων ανάλογα με το πόσο σημαντικά τα θεωρούν οι απόφοιτοι. Πρώτη στη σημαντικότητα εμφανίζεται η λογιστική, με ποσοστό 23,4%. Ακολουθεί το μάρκετινγκ με 19,1% και η διοίκηση επιχειρήσεων με 17%. Η έρευνα αγοράς αναφέρθηκε με ποσοστό 12,8%, τα δίκαια με 10,6% και τέλος τα πληροφοριακά συστήματα και τα χρηματοοικονομικά μαθήματα με 8,5%.

Διάγραμμα 29.

Στη συνέχεια βαθμολογήθηκε από τους απόφοιτους ο βαθμός επάρκειας του προγράμματος σπουδών με κλίμακα πέντε βαθμών, καθώς και ποια άλλα μαθήματα πιστεύουν ότι θα έπρεπε να συμπεριληφθούν. Το 55,8% των αποφοίτων πιστεύει το πρόγραμμα σπουδών επαρκεί σε μεγάλο βαθμό, το 13,5% απόλυτα ενώ το υπόλοιπο 30,8% δηλώνει την ουδετερότητά του, όπως παρουσιάζεται και στο Διάγραμμα 30.

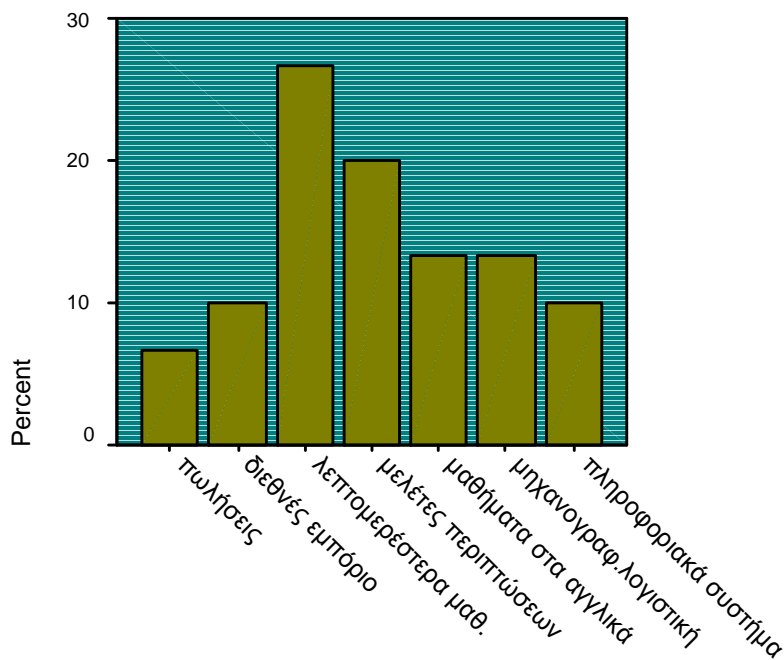

Διάγραμμα 30.

Αν και η πλειοψηφία των αποφοίτων έκρινε θετικά την επάρκεια του προγράμματος σπουδών, προτάθηκαν κάποιες τροποποιήσεις. Συγκεκριμένα, το 26,7% πιστεύει ότι χρειάζονται πιο αναλυτικά και λεπτομερή μαθήματα. Το 20% προτείνει την προσθήκη βήματος επιχειρήσεων όπου πραγματοποιούνται διαλέξεις από εξέχοντα στελέχη. Το 13,3% προτείνει να διδάσκονται κάποια από τα ήδη υπάρχοντα μαθήματα στα αγγλικά, ενώ το

ίδιο ποσοστό προτείνει επιπλέον μαθήματα μηχανογραφημένης λογιστικής. Ένα ποσοστό 10% πιστεύει ότι χρειάζεται η διδασκαλία πληροφοριακών συστημάτων, ενώ το ίδιο ποσοστό προτείνει επιπλέον το μάθημα διεθνές εμπόριο. Τέλος, ένα 6,7% πιστεύει ότι πρέπει να δοθεί έμφαση και να πραγματοποιείται αναλυτικό μάθημα πωλήσεων, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 31. Στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι θα έπρεπε να υπάρχουν επιπλέον εργασίες ή σεμινάρια στο πρόγραμμα σπουδών, το 88,5% των αποφοίτων απάντησε καταφατικά και μόνο το 11,5% αρνητικά.

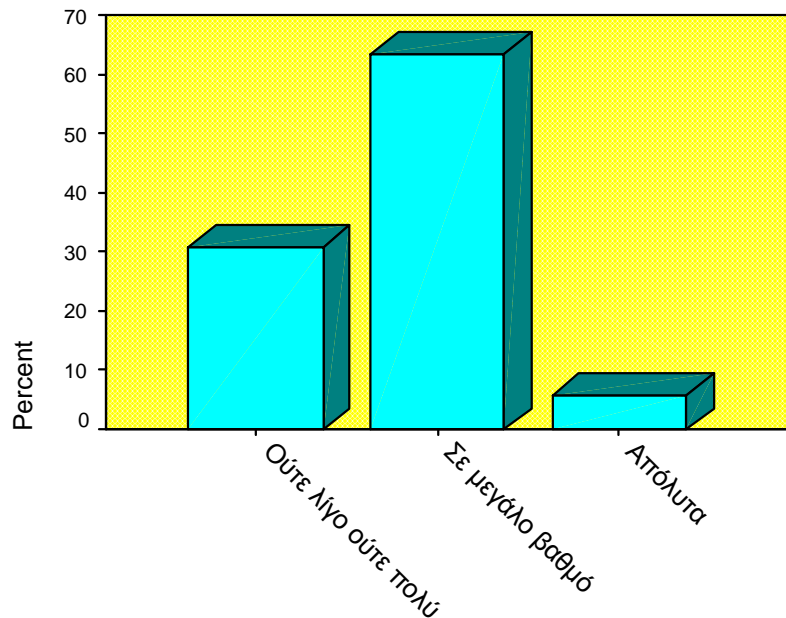
Επιπλέον μαθήματα στο πρόγραμμα σπουδών

Διάγραμμα 31.

Στο Διάγραμμα 32 παρουσιάζεται η αντίδραση των αποφοίτων στην ερώτηση κατά πόσο οι σπουδές στη διοίκηση επιχειρήσεων ικανοποίησαν τις προσδοκίες τους. Η πλειοψηφία του 63,5% δηλώνει ικανοποιημένη σε μεγάλο βαθμό και το 5,8% απόλυτα, ενώ το 30,8% των αποφοίτων δηλώνει ουδετερότητα. Στις περισσότερες περιπτώσεις λοιπόν οι απόφοιτοι εκφράζουν την ικανοποίηση των προσδοκιών τους από το επίπεδο σπουδών.

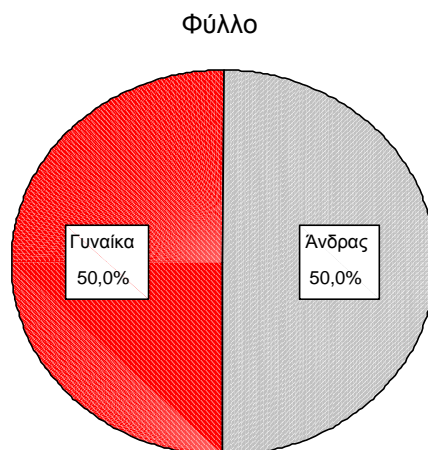
Ικανοποίηση προσδοκιών από σπουδές

Διάγραμμα 32.

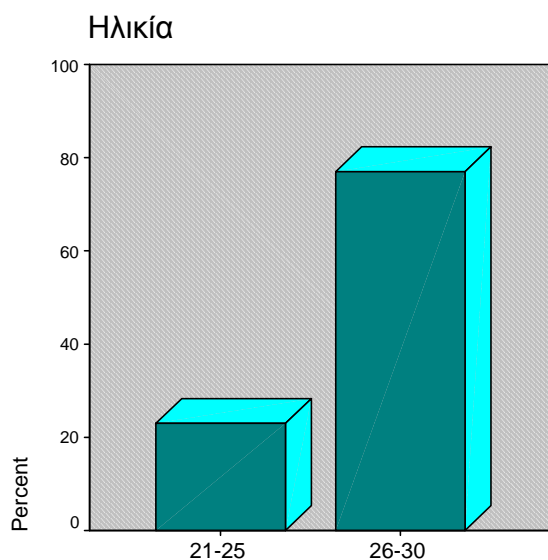
Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Στην τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου εξετάστηκαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Από τους απόφοιτους που συμμετείχαν στην έρευνα το 50% είναι άνδρες και το 50% γυναίκες, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 33.

Διάγραμμα 33.

Τέλος, εξετάστηκε η ηλικία των συμμετεχόντων. Το 76,9% δήλωσε πως ανήκει στην κατηγορία 26-30 ετών, γεγονός αναμενόμενο αφού αυτό το μέρος της έρευνας απευθύνεται σε απόφοιτους της διοίκησης επιχειρήσεων. Μόλις το 23,1% ανήκει στην κατηγορία 21-25 ετών, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 34.

Διάγραμμα 34.

3.2 Ποιοτική ανάλυση δεδομένων

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια δύο ερωτηματολογίων. Στη συνέχεια θα αναλυθούν τα αποτελέσματα κάθε ερωτηματολογίου και θα συγκριθούν μεταξύ τους στις κοινές περιοχές, προκειμένου να διαφανεί η ομοιότητα ή η διαφορά απόψεων φοιτητών και αποφοίτων διοίκησης επιχειρήσεων.

Από την παράθεση των αποτελεσμάτων του πρώτου ερωτηματολογίου που πραγματοποιήθηκε στην προηγούμενη ενότητα, διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των φοιτητών συνειδητά επιλέγει τις σπουδές στη διοίκηση επιχειρήσεων. Η επιλογή αυτή παρακινείται κυρίως από λόγους επαγγελματικής αποκατάστασης, αν και είναι επίσης σημαντικό το ποσοστό των φοιτητών που επέλεξαν το τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων επειδή βρίσκουν ενδιαφέρον το αντικείμενο σπουδών ή παρουσιάζουν κλίση στα σχετικά μαθήματα. Μεγάλη είναι και η μερίδα των φοιτητών που επέλεξαν να σπουδάσουν διοίκηση επιχειρήσεων για να αναλάβουν την οικογενειακή επιχείρηση, γεγονός αναμενόμενο στην Ελλάδα που βρίθει από μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Το πιο σημαντικό ίσως θέμα της έρευνας είναι το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων. Αναλύθηκε ο βαθμός στον οποίο τα μαθήματα διοίκησης επιχειρήσεων κρίνονται ως ενδιαφέροντα από τους φοιτητές. Η πλειοψηφία των φοιτητών κρίνει ότι τα μαθήματα παρουσιάζουν ενδιαφέρον σε μεγάλο βαθμό, ενώ ένα σημαντικό μέρος διατηρεί ουδέτερη στάση απέναντι στο θέμα. Η κατάταξη των μαθημάτων, όμως, διαφέρει για τους φοιτητές και τους απόφοιτους. Σύμφωνα με τους φοιτητές, πιο

ενδιαφέροντα κρίνονται τα μαθήματα διοίκησης επιχειρήσεων ή μάνατζμεντ, ενώ ακολουθεί με σημαντική διαφορά η λογιστική. Επόμενα στην κατάταξη είναι τα χρηματοοικονομικά μαθήματα, το μάρκετινγκ, οι Η/Υ, τα δίκαια, η Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού και τέλος η στατιστική. Οι απόφοιτοι θεωρούν πιο σημαντικό από τα μαθήματα που διδάχθηκαν τη λογιστική. Ακολουθεί το μάρκετινγκ, η διοίκηση επιχειρήσεων, η έρευνα αγοράς, τα δίκαια και τέλος τα πληροφοριακά συστήματα και τα χρηματοοικονομικά μαθήματα. Είναι εμφανές λοιπόν ότι άσχετα από το βαθμό ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν τα μαθήματα όταν διδάσκονται στη σχολή, είναι τελείως διαφορετική η αξιολόγησή τους από εργαζόμενους. Πλέον διακρίνεται μία στροφή προς τα πρακτικά μαθήματα της λογιστικής καθώς και του μάρκετινγκ με την έρευνα αγοράς, που αποσκοπούν κυρίως στην απόσπαση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς. Η σημαντικότητα των θεωρητικότερων μαθημάτων διοίκησης επιχειρήσεων, αν και παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους φοιτητές, υποβαθμίζεται από τους εργαζόμενους.

Οι φοιτητές δήλωσαν επίσης ότι ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο τα συγκεκριμένα μαθήματα συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον τους είναι η χρησιμότητα τους τόσο στην καθημερινή ζωή όσο και στη μετέπειτα πορεία. Κύριος λόγος αναδείχθηκε επίσης η επικαιρότητα ενός μαθήματος, ενώ το μικρότερο ποσοστό συγκέντρωσε η σημαντικότητα στην επαγγελματική σταδιοδρομία. Αυτό ίσως και να εξηγεί τις διαφορές κατάταξης μαθημάτων που αναλύσαμε προηγουμένως.

Επίσης, οι φοιτητές στην συντριπτική πλειοψηφία τους συμφωνούν ότι είναι απαραίτητη και σημαντική η σύνδεση των μαθημάτων με την αγορά

εργασίας. Οι λόγοι που παραθέτουν για να δικαιολογήσουν την απάντησή τους είναι ότι η σύνδεση με την αγορά εργασίας:

- § συμβάλλει στην άρτια προετοιμασία τους,
- § παρέχει εφόδια για κάθε ενδεχόμενο στην καριέρα τους,
- § παρέχει την πρώτη επαφή με την αγορά εργασίας,
- § διευρύνει τους ορίζοντές τους και
- § βοηθά στη δημιουργία δημόσιων σχέσεων και επαφών που θα βοηθήσουν στην επαγγελματική αποκατάσταση.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα είναι η πιθανότητα διεύρυνσης ή τροποποίησης του προγράμματος σπουδών με νέα μαθήματα. Η πλειοψηφία των φοιτητών πιστεύει ότι δε χρειάζεται κάποια διεύρυνση του προγράμματος. Η άποψη αυτή συμφωνεί με την αξιολόγηση από τους απόφοιτους του βαθμού επάρκειας του προγράμματος σπουδών, αφού η πλειοψηφία των αποφοίτων πιστεύει το πρόγραμμα σπουδών επαρκεί σε μεγάλο βαθμό. Παρόλα αυτά, σχεδόν όλοι οι απόφοιτοι συμφωνούν με την προσθήκη επιπλέον εργασιών στα πλαίσια των μαθημάτων ή σεμιναρίων. Η μελέτη και σύνταξη εργασιών είναι μία δραστηριότητα που ομοιάζει με πολλά από τα καθήκοντα εργασίας των αποφοίτων διοίκησης επιχειρήσεων, και συνεπώς συσσωρεύει γνώσεις και δεξιότητες που θα αξιοποιηθούν μελλοντικά. Είναι λογικό λοιπόν οι εργαζόμενοι να αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα αυτής της τροποποίησης σε μεγαλύτερο βαθμό από τους φοιτητές.

Οι φοιτητές που απάντησαν καταφατικά στη διεύρυνση του προγράμματος σπουδών πρότειναν και τη φύση αυτής της αλλαγής. Οι περισσότεροι προτείνουν την προσθήκη σεμιναρίων, βήματος επιχειρήσεων όπου πραγματοποιούνται διαλέξεις από εξέχοντα στελέχη και ολοκληρωμένων

πληροφοριακών συστημάτων. Ακόμη, προτείνουν την προσθήκη εργασιών και επιπλέον μαθημάτων μηχανογραφημένης λογιστικής, διοίκησης ποιότητας, δημοσίων σχέσεων/διεθνούς μάρκετινγκ, διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού (ΔΑΠ) και στατιστικής. Οι προτάσεις των αποφοίτων παρουσιάζονται κάπως διαφορετικές. Κοινό σημείο αποτελεί η πρόταση για προσθήκη βήματος επιχειρήσεων και πληροφοριακών συστημάτων. Η πλειοψηφία των αποφοίτων πιστεύει ότι χρειάζονται πιο αναλυτικά και λεπτομερή μαθήματα. Κάποιοι προτείνουν να διδάσκονται κάποια από τα ήδη υπάρχοντα μαθήματα στα αγγλικά, ενώ άλλοι προτείνουν επιπλέον μαθήματα μηχανογραφημένης λογιστικής. Τέλος, κάποιοι πιστεύουν ότι πρέπει να δοθεί έμφαση και να πραγματοποιείται αναλυτικό μάθημα πωλήσεων καθώς και διεθνούς εμπορίου. Οι απόφοιτοι φαίνεται λοιπόν να προσανατολίζονται σε πρακτικά μαθήματα καθώς και μαθήματα μάρκετινγκ. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί επίσης το γεγονός ότι οι προτάσεις τους διέπονται από την εντεινόμενη τάση της παγκοσμιοποίησης και ένωσης των αγορών. Πάντως, φοιτητές και απόφοιτοι συμφωνούν στις ανάγκες για πληρέστερη ενημέρωση γύρω από τις συνθήκες της αγοράς και ενασχόληση με τις νέες επίκαιρες τεχνολογίες.

Κατόπιν, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δηλώσουν τον κλάδο στον οποίο επιθυμούν να απασχοληθούν μελλοντικά ή απασχολούνται ήδη, ανάλογα με την κατηγορία τους. Η πλειοψηφία των φοιτητών που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα επιθυμούν σύμφωνα με την τάση της εποχής να εργαστούν στο δημόσιο τομέα, αλλά ένα μικρότερο ποσοστό έχει επιτύχει το στόχο αυτό. Παρόλα αυτά, ο δημόσιος τομέας αποτελεί την κύρια και σχεδόν μοναδική επιλογή των λίγων που ενδιαφέρονται να μεταπηδήσουν κλάδο. Ένα

σημαντικό μέρος φοιτητών ενδιαφέρεται να εργαστεί σε ιδιωτική/πολυεθνική εταιρεία και μόνο ένα μικρό μέρος ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή σε οικογενειακή επιχείρηση. Προφανώς οι δύο τελευταίες περιπτώσεις καλύπτουν η μία την άλλη σε κάποιο ποσοστό. Το ποσοστό αυτό επιβεβαιώνεται από τις απαντήσεις των αποφοίτων που δηλώνουν συνιδιοκτήτες επιχείρησης, στις περισσότερες περιπτώσεις οικογενειακής. Η επιθυμία των φοιτητών να εργαστούν ως στελέχη ιδιωτικής / πολυεθνικής επιχείρησης φαίνεται ρεαλιστική, αφού η πλειοψηφία των αποφοίτων δήλωσε ότι απασχολείται στο τμήμα μάρκετινγκ / πωλήσεων ιδιωτικής εταιρείας. Το μάρκετινγκ, παρόλο που δεν είναι στις πρώτες θέσεις προτίμησης των φοιτητών, φαίνεται να παρέχει αρκετές δυνατότητες εργασίας. Πρόκειται για ένα σχετικά νέο επιστημονικό πεδίο που εξελίσσεται συνεχώς και κερδίζει έδαφος από τις κλασικές θέσεις διοίκησης, όπως δείχνουν τα στατιστικά στοιχεία.

Η επιθυμία των φοιτητών να εργαστούν στον χρηματοοικονομικό κλάδο όπου περιλαμβάνονται οι σύμβουλοι επιχειρήσεων, οι τράπεζες και οι επενδυτικές/χρηματοπιστηριακές εταιρείες συνάδει με τα πραγματικά στοιχεία απασχόλησης των αποφοίτων. Παρόμοια είναι τα αποτελέσματα και για το αντικείμενο των λογιστικών εργασιών. Προφανώς, πρόκειται για κλάδους με σταθερή προσφορά και ζήτηση τα τελευταία χρόνια. Ακόμη, εντύπωση δημιουργεί ένα μικρό ποσοστό φοιτητών που ενδιαφέρεται για θέση στη διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού (ΔΑΠ). Βέβαια, οι περισσότερες επιχειρήσεις στην Ελλάδα δεν έχουν ξεχωριστό τμήμα ανθρώπινου δυναμικού αλλά οι δραστηριότητες αυτές πραγματοποιούνται από τα στελέχη της διοίκησης. Αυτό εξηγεί το γεγονός ότι δεν αναφέρεται να απασχολούνται απόφοιτοι

συγκεκριμένα σε θέσεις ανθρώπινου δυναμικού. Τα τελευταία χρόνια κάνουν την εμφάνιση τους πολλές επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τη διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού ως εξωτερικοί συνεργάτες εταιρειών. Τέλος, ένα αξιοσημείωτο τμήμα αποφοίτων δηλώνει ότι εργάζεται στον τομέα της εκπαίδευσης, γεγονός που καθιστά αναγκαία την εξέταση της πιθανότητας εμπλουτισμού του προγράμματος σπουδών με περισσότερα παιδαγωγικά μαθήματα.

Η πλειοψηφία των φοιτητών πιστεύει ότι θα είναι εύκολο να απορροφηθεί στον επιθυμητό κλάδο εργασίας. Το αποτέλεσμα αυτό πιθανότατα αντικατοπτρίζει την πεποίθηση των φοιτητών ότι το συγκεκριμένο τμήμα σπουδών προσφέρει εύκολη επαγγελματική αποκατάσταση. Επηρεάζεται βέβαια και από το σημαντικό ποσοστό που ακολούθησε το συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο για να εργαστεί σε οικογενειακή επιχείρηση και προφανώς θα απορροφηθεί αμέσως μετά το πέρας των σπουδών. Η επαγγελματική αποκατάσταση που παρέχουν οι σπουδές στη διοίκηση επιχειρήσεων όντως διαφαίνεται από το γεγονός ότι η πλειοψηφία των αποφοίτων βρήκαν την πρώτη θέση εργασία τους μέσα σε ένα μήνα από τη στιγμή που αποφάσισαν να εργαστούν. Ένα ακόμη σημαντικό τμήμα χρειάστηκε από 1-6 μήνες. Οι περισσότεροι από αυτούς τους απόφοιτους εργάζονται στον επιθυμητό κλάδο, αφού πολλοί λίγοι ενδιαφέρονται να αλλάξουν, όπως προαναφέρθηκε, και αυτοί στρέφονται στον δημόσιο τομέα.

Η αντίδραση των φοιτητών στη δήλωση «Οι σπουδές μου παρέχουν όλα τα εφόδια για εργασία στο συγκεκριμένο κλάδο», διαφοροποιείται από τα προηγούμενα αποτελέσματα, αφού η πλειοψηφία εδώ δηλώνει την ουδετερότητά της απέναντι στη πρόταση, αν και ένα σημαντικό ποσοστό

συμφωνεί. Τα αποτελέσματα δικαιολογούνται μάλλον από την άγνοια των φοιτητών ως προς τις απαιτήσεις που επικρατούν στην αγορά εργασίας. Στη συνέχεια της έρευνας βέβαια διαπιστώνεται ότι η ουδετερότητα αυτή δεν είναι ρεαλιστική, αφού σχεδόν όλοι οι απόφοιτοι διοίκησης επιχειρήσεων δήλωσαν ότι δε συνάντησαν δυσκολίες στην εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Τέλος, και στα δύο ερωτηματολόγια εξετάστηκε η ικανοποίηση των προσδοκιών των ερωτωμένων από τις σπουδές τους. Τα ποσοστά απαντήσεων είναι παρόμοια. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι φοιτητές αλλά και οι απόφοιτοι εκφράζουν την ικανοποίηση των προσδοκιών τους από το επίπεδο των παρεχόμενων σπουδών.

Το δεύτερο σκέλος της έρευνας, που απευθυνόταν σε απόφοιτους της σχολής διοίκησης επιχειρήσεων, προσπάθησε κυρίως να σκιαγραφήσει τις σημερινές συνθήκες στην αγορά εργασίας. Ως προς την τωρινή κατάσταση εργασίας των αποφοίτων, η πλειοψηφία, όπως προαναφέρθηκε, απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα, ένα τμήμα στο δημόσιο τομέα, περίπου ίσοι στο ελεύθερο επάγγελμα ενώ λίγοι δεν εργάζονται. Όσον αφορά τη φύση της απασχόλησης, η συντριπτική πλειοψηφία εργάζεται σε θέση πλήρους απασχόλησης. Οι περισσότεροι απόφοιτοι που απάντησαν στην έρευνα εργάζονται για χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι αμέσως μετά την αποφοίτηση, η πλειοψηφία του δείγματος συνέχισε σε νέο κύκλο σπουδών. Επίσης, σημαντικό ήταν το τμήμα των αντρών που προτίμησαν να εκπληρώσουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις πριν να εισέλθουν στον επαγγελματικό στίβο.

Ενθαρρυντικό ως προς την αγορά εργασίας είναι το γεγονός ότι ένα αξιοσημείωτο ποσοστό αποφοίτων δηλώνει ικανοποίηση των προσδοκιών

τους σε μεγάλο βαθμό από την τωρινή θέση εργασίας. Σύμφωνα με την ίδια κλίμακα, η πλειοψηφία των αποφοίτων δηλώνουν ικανοποιημένοι σε μεγάλο βαθμό από το μισθό τους. Προκειμένου να σκιαγραφηθούν οι συνθήκες εργασίας για τους απόφοιτους διοίκησης επιχειρήσεων αναλύθηκαν στοιχεία ωραρίου και ίσης μεταχείρισης. Μόνο οι μισοί εργαζόμενοι δηλώνουν ότι τηρούν το ωράριο εργασίας. Η συνήθης πρακτική υποδηλώνει ότι όταν παραβλέπεται το ωράριο εργασίας, είναι εις βάρος των εργαζομένων. Τέλος, οι ανισότητες στη μεταχείριση φαίνεται να είναι συχνό φαινόμενο στον εργασιακό χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.1 Συμπεράσματα

Από τη μελέτη της παρούσας πτυχιακής εργασίας προκύπτουν διάφορα συμπεράσματα ως προς το περιεχόμενο του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων στο Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας σε σχέση με την αγορά εργασίας. Στα δύο σκέλη της έρευνας εξετάστηκαν τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ανωτέρω θεμάτων από την πλευρά τόσο των φοιτητών όσο και των αποφοίτων διοίκησης επιχειρήσεων.

Το πιο σημαντικό ίσως θέμα της έρευνας είναι η ανάλυση του περιεχομένου των σπουδών του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων. Το πρόγραμμα σπουδών μελετήθηκε ως προς το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν τα μαθήματά του, την επάρκειά του, τη διεύρυνση με νέα μαθήματα και εξάχθηκαν διάφορα χρήσιμα συμπεράσματα. Οι περισσότεροι φοιτητές κρίνουν ότι τα μαθήματα παρουσιάζουν ενδιαφέρον σε μεγάλο βαθμό. Άσχετα όμως από το βαθμό ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν τα μαθήματα όταν διδάσκονται στη σχολή, είναι τελείως διαφορετική η αξιολόγησή τους από απόφοιτους που πλέον εργάζονται. Οι τελευταίοι προτιμούν τα πρακτικά μαθήματα της λογιστικής καθώς και τα επίκαιρα μαθήματα μάρκετινγκ και έρευνα αγοράς. Η σημαντικότητα των θεωρητικότερων μαθημάτων διοίκησης επιχειρήσεων, αν και παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους φοιτητές, υποβαθμίζεται από τους εργαζόμενους. Επίσης, οι φοιτητές συμφωνούν ότι είναι απαραίτητη και σημαντική η σύνδεση των μαθημάτων με την αγορά εργασίας, αφού με τον τρόπο αυτό η σχολή εξάγει άρτια προετοιμασμένα στελέχη που είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις περισσότερες προκλήσεις της αγοράς.

Ένα άλλο σημαντικό θέμα είναι η πιθανότητα διεύρυνσης ή τροποποίησης του προγράμματος σπουδών με νέα μαθήματα. Τόσο οι φοιτητές όσο και απόφοιτοι πιστεύουν ότι δε χρειάζεται κάποια διεύρυνση του προγράμματος. Παρόλα αυτά, σχεδόν όλοι οι απόφοιτοι συμφωνούν με την προσθήκη επιπλέον εργασιών στα πλαίσια των μαθημάτων ή σεμιναρίων, αναγνωρίζοντας τη χρησιμότητά των εργαλείων αυτών. Ως προς τη φύση μίας πιθανής αλλαγής του προγράμματος σπουδών, κοινό σημείο φοιτητών και αποφοίτων αποτελεί η πρόταση για προσθήκη βήματος επιχειρήσεων και πληροφοριακών συστημάτων. Και οι δύο πλευρές συμφωνούν λοιπόν ότι υπάρχει ανάγκη για πληρέστερη ενημέρωση γύρω από τις συνθήκες της αγοράς και ενασχόληση με τις νέες επίκαιρες τεχνολογίες. Οι απόφοιτοι φαίνεται να προσανατολίζονται σε πρακτικά μαθήματα καθώς και μαθήματα μάρκετινγκ, ενώ οι προτάσεις τους διέπονται από τις εντεινόμενες τάσεις της παγκοσμιοποίησης και του νέου οικονομικού περιβάλλοντος. Άξιο προσοχής είναι το ενδεχόμενο να προστεθούν παιδαγωγικά μαθήματα στο πρόγραμμα σπουδών, μία πιθανότητα που δεν προκύπτει από τις προτάσεις των ερωτηθέντων αλλά από το σημαντικό ποσοστό αποφοίτων που φαίνεται να εργάζεται στον τομέα της εκπαίδευσης.

Οι περισσότεροι φοιτητές επιθυμούν να εργαστούν στο δημόσιο τομέα, αλλά ένα μικρό ποσοστό έχει επιτύχει το στόχο αυτό. Παρόλα αυτά, ο δημόσιος τομέας αποτελεί την κύρια και σχεδόν μοναδική επιλογή των λίγων εργαζομένων που ενδιαφέρονται να μεταπηδήσουν κλάδο. Η επιθυμία των φοιτητών να εργαστούν ως στελέχη ιδιωτικής ή πολυεθνικής επιχείρησης φαίνεται ρεαλιστική, αφού συμφωνεί με τις θέσεις εργασίας των περισσότερων αποφοίτων. Το μάρκετινγκ, παρόλο που δεν είναι στις πρώτες θέσεις

προτίμησης των φοιτητών, φαίνεται να παρέχει αρκετές δυνατότητες εργασίας. Πρόκειται για ένα σχετικά νέο επιστημονικό πεδίο που εξελίσσεται συνεχώς και κερδίζει έδαφος από τις κλασικές θέσεις διοίκησης. Στην τελευταία κατηγορία των νέων ανερχόμενων επιστημονικών πεδίων ανήκει επίσης η διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού, που φαίνεται να προσελκύει το ενδιαφέρον πολλών φοιτητών. Στους κλάδους των χρηματοοικονομικών και των λογιστικών εργασιών η δύναμεις της προσφοράς και ζήτησης παρουσιάζονται σταθερές τα τελευταία χρόνια.

Η έρευνα επίσης ασχολήθηκε με τη μελέτη της αγοράς εργασίας, ως προς τις συνθήκες που επικρατούν, την ευκολία πρόσβασης και την ικανοποίηση των εργαζομένων. Όσον αφορά τη φύση της απασχόλησης, η συντριπτική πλειοψηφία εργάζεται σε θέση πλήρους απασχόλησης. Οι περισσότεροι απόφοιτοι επέλεξαν να συνεχίσουν σε νέο κύκλο σπουδών με την κατάκτηση του πτυχίου τους, εκτός από τους άντρες ερωτηθέντες που προτίμησαν να εκπληρώσουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις πριν να εισέλθουν στον επαγγελματικό στίβο. Ενθαρρυντικό ως προς την αγορά εργασίας είναι το γεγονός ότι ένα αξιοσημείωτο ποσοστό αποφοίτων δηλώνει ικανοποίηση των προσδοκιών τους σε μεγάλο βαθμό από την τωρινή θέση εργασίας. Οι περισσότεροι απόφοιτοι επίσης δηλώνουν ικανοποιημένοι σε μεγάλο βαθμό από το μισθό τους. Τα μελανά σημεία παρουσιάζονται στο ωράριο και την ίση μεταχείριση, αφού μόνο οι μισοί εργαζόμενοι τηρούν το ωράριο εργασίας, συνήθως εις βάρος τους, και οι ανισότητες στη μεταχείριση φαίνεται να είναι συχνό φαινόμενο στον εργασιακό χώρο.

Η επαγγελματική αποκατάσταση που παρέχουν οι σπουδές στη διοίκηση επιχειρήσεων όντως διαφαίνεται από το γεγονός ότι η πλειοψηφία των

αποφοίτων βρήκαν την πρώτη θέση εργασία τους μέσα σε ένα μήνα από τη στιγμή που αποφάσισαν να εργαστούν. Οι περισσότεροι από αυτούς εργάζονται στον κλάδο-στόχο τους, αφού πολλοί λίγοι ενδιαφέρονται να αλλάξουν και μόνο για την περίπτωση διορισμού στο δημόσιο. Η πεποίθηση των φοιτητών λοιπόν ότι θα είναι εύκολο να απορροφηθεί στον επιθυμητό κλάδο εργασίας φαίνεται να έχει πραγματική βάση.

Οι φοιτητές παρόλα αυτά δε φαίνεται να γνωρίζουν κατά πόσο οι σπουδές τους παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια για εργασία στον επιθυμητό κλάδο. Αυτό είναι λογικό δεδομένου ότι η πλειοψηφία των απαντήσεων προήλθε από φοιτητές αρχικών εξαμήνων που δεν έχουν πραγματοποιήσει την πρακτική τους άσκηση και κατά συνέπεια δε γνωρίζουν τις απαιτήσεις της αγοράς. Βέβαια διαπιστώνεται ότι η ουδετερότητα αυτή δεν είναι ρεαλιστική, αφού σχεδόν όλοι οι απόφοιτοι διοίκησης επιχειρήσεων δήλωσαν ότι δε συνάντησαν δυσκολίες στην εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Τέλος, οι απαντήσεις φοιτητών και αποφοίτων είναι παρόμοιες ως προς την ικανοποίηση των προσδοκιών τους από τις σπουδές τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι φοιτητές αλλά και οι απόφοιτοι εκφράζουν την ικανοποίηση των προσδοκιών τους από τις σπουδές τους στη διοίκηση επιχειρήσεων.

Η διοίκηση επιχειρήσεων δεν είναι μία στατική επιστήμη αλλά ένα γνωστικό πεδίο το οποίο εξελίσσεται και αναμορφώνεται ανάλογα με τις απαιτήσεις της αγοράς. Είναι εμφανές λοιπόν ότι οι σπουδές στη διοίκηση επιχειρήσεων χρειάζεται να διαθέτουν την ίδια ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Οι φοιτητές και οι απόφοιτοι φαίνεται να έχουν αντιληφθεί τις ανάγκες αυτές, αφού οι προτάσεις τους για διδασκαλία μαθημάτων συνάδει με τις σύγχρονες επιταγές. Οι συνθήκες του κλάδου

εργασίας δεν περιγράφονται ευοίωνα ως προς όλα τα χαρακτηριστικά τους, αλλά παρόλα αυτά οι απόφοιτοι της διοίκησης επιχειρήσεων διαγράφουν επιτυχημένη πορεία. Η απασχόληση και οι απολαβές τους φαίνεται να είναι ανάλογες των προσδοκιών τους, γεγονός που φυσικά ενισχύει και την ικανοποίησή τους από το επίπεδο σπουδών τους.

4.2 Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η συγκεκριμένη προσπάθεια για παρουσίαση της δράσης των ελληνικών τμημάτων διοίκησης επιχειρήσεων δεν μπορεί να είναι αντικειμενική και σωστή στην ολότητα της, καθώς δεν ήταν δυνατή η πρόσβαση σε αρκετά από τα στοιχεία που αφορούν τα Α.Τ.Ε.Ι. Η δημόσια πληροφόρηση που παρέχουν τα τμήματα στις ιστοσελίδες τους, όσον αφορά τόσο το επιστημονικό δυναμικό τους όσο και το ίδιο το πρόγραμμα σπουδών, είναι ελλιπής σε πολλά σημεία. Μία μελλοντική έρευνα, σε εύλογο χρονικό διάστημα, θα αποδεικνυόταν ιδιαίτερα χρήσιμη για να εξετασθεί πως εξελίσσεται το περιεχόμενο σπουδών του τμήματος αλλά και να διαγραφούν πιθανές αλλαγές στην αγορά εργασίας. Η εξέλιξη αυτής της προσπάθειας αποτελεί ένα σημαντικό θέμα για μελλοντική έρευνα.

ΠΗΓΕΣ

A. Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία

- A1. Μπουραντάς Δ., Μάνατζμεντ, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα, 2002.
- A2. Οδηγός Σπουδών, Α.Τ.Ε.Ι Αθήνας.
- A3. Οδηγός Σπουδών, Α.Τ.Ε.Ι Πάτρας.
- A4. Παπαδάκης Β., Στρατηγική των Επιχειρήσεων, Εκδόσεις Ε. Μπένου, Αθήνα, 1999.
- A5. Παπαθεοδοσίου Θ. (1996), «Τεχνολογική εκπαίδευση και αγορά εργασίας με επίκεντρο τις Σχολές Τεχνολογικών Εφαρμογών» έρευνα του ΙΤΕ, Λύχνος ΕΠΕ.

B. Διαδίκτυο

- B1. <http://www.teiath.gr>
- B2. <http://www.teiep.gr>
- B3. <http://www.teihal.gr>
- B4. <http://www.teiher.gr>
- B5. <http://www.teikal.gr>
- B6. <http://www.teikav.edu.gr>
- B7. <http://www.teikoz.gr>
- B8. <http://www.teipat.gr>
- B9. <http://www.teilam.gr>
- B10. <http://www.teilar.gr>
- B11. <http://www.teimes.gr>

B12. <http://www.teipir.gr>

B13. <http://www.teiser.gr>

B14. <http://www.teithe.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι :

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ερωτηματολόγιο 1

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

Μάρτιος-Απρίλιος 2007

Στα πλαίσια της εκπόνησης πτυχιακής εργασίας για το τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας σας παρακαλούμε θερμά να αφιερώσετε 5 λεπτά από το χρόνο σας για να απαντήσετε σε λίγες σχετικές ερωτήσεις

Η παρούσα έρευνα εξετάζει το περιεχόμενο των τμημάτων Διοίκησης Επιχειρήσεων στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και την προοπτική των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Οι απαντήσεις που θα δώσετε θα παραμείνουν απόλυτα εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους συγκεκριμένους ερευνητικούς σκοπούς. Εφόσον το επιθυμείτε, θα λάβετε αντίγραφο των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την πολύτιμη συνεργασία σας.

Με εκτίμηση,

Αλεξανδρόπουλος Νικόλαος

Βράκα Χαριτωμένη

Μουζάκης Παναγιώτης

ΕΝΟΤΗΤΑ Ι : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

1. Ήταν η σχολή σας ανάμεσα στις 5 πρώτες σας επιλογές;

- Ναι Όχι

2. Για ποιο λόγο την επιλέξατε;

3. Σε ποιο βαθμό κρίνετε ενδιαφέροντα τα μαθήματα έως τώρα;

- Καθόλου Σε μικρό βαθμό Ούτε λίγο ούτε πολύ
 Σε μεγάλο βαθμό Απόλυτα

4. Ποια μαθήματα σας φαίνονται περισσότερο ενδιαφέροντα και για ποιο λόγο;

5. Πιστεύετε ότι είναι σημαντικό να συνδέονται τα μαθήματα με την αγορά εργασίας;

- Ναι Όχι (Παρακαλώ συνεχίστε στην ερώτηση 7)

6. Γιατί θεωρείτε σημαντική τη σύνδεση με την αγορά εργασίας;

7. Πιστεύετε ότι θα έπρεπε να συμπεριληφθούν και άλλα μαθήματα στο πρόγραμμα σπουδών; Ποια;

8. Σε τι κλάδο θα θέλατε να απορροφηθείτε;

9. Παρακαλώ σημειώσατε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με καθεμία από τις ακόλουθες προτάσεις, κυκλώνοντας τον αντίστοιχο αριθμό:

	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ
α. Θα είναι εύκολο να απορροφηθώ στο συγκεκριμένο κλάδο.	1	2	3	4	5
β. Οι σπουδές μου παρέχουν όλα τα εφόδια για εργασία στο συγκεκριμένο κλάδο.	1	2	3	4	5
γ. Οι σπουδές μου ικανοποιούν απόλυτα τις προσδοκίες μου.	1	2	3	4	5

ΕΝΟΤΗΤΑ II : ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Ποιο είναι το φύλο σας;

- Άνδρας
 Γυναίκα

2. Πόσο χρονών είστε;

- 18-22
 23-27
 28 και πάνω

3. Εξάμηνο Φοίτησης: _____

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Ερωτηματολόγιο 2

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ**

Μάρτιος-Απρίλιος 2007

Στα πλαίσια της εκπόνησης πτυχιακής εργασίας για το τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας σας παρακαλούμε θερμά να αφιερώσετε 5 λεπτά από το χρόνο σας για να απαντήσετε σε λίγες σχετικές ερωτήσεις.

Η παρούσα έρευνα εξετάζει το περιεχόμενο των τμημάτων Διοίκησης Επιχειρήσεων στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και την προοπτική των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Οι απαντήσεις που θα δώσετε θα παραμείνουν απόλυτα εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους συγκεκριμένους ερευνητικούς σκοπούς. Εφόσον το επιθυμείτε, θα λάβετε αντίγραφο των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για την πολύτιμη συνεργασία σας.

Με εκτίμηση,

Αλεξανδρόπουλος Νικόλαος

Βράκα Χαριτωμένη

Μουζάκης Παναγιώτης

ΕΝΟΤΗΤΑ Ι : ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

1. Σήμερα εργάζεστε ως:

- Στέλεχος του ιδιωτικού τομέα
- Στέλεχος του δημόσιου τομέα
- Ελεύθερος επαγγελματίας
- Δεν εργάζομαι (Παρακαλώ συνεχίστε στην ενότητα ΙΙ)

2. Εργάζεστε σε θέση πλήρους ή μερικής απασχόλησης;

- Πλήρης Απασχόληση
- Μερική Απασχόληση

3. Πόσο καιρό εργάζεστε;

4. Με τι ασχοληθήκατε, αμέσως μετά την αποφοίτησή σας;

- Εργάστηκα
- Συνέχισα τις σπουδές μου
- Εκπλήρωσα τις στρατιωτικές μου υποχρεώσεις
- Άλλο: _____

5. Πόσο χρονικό διάστημα χρειαστήκατε, για να βρείτε την πρώτη θέση εργασίας σας, από τη στιγμή που αποφασίσατε να εργαστείτε;

- Λιγότερο από 1 μήνα
- 1- 6 μήνες
- 6- 12 μήνες
- Περισσότερο από 1 έτος

6. Σε ποιο βαθμό η τωρινή θέση εργασίας σας ικανοποιεί τις προσδοκίες σας;

- Καθόλου
- Σε μικρό βαθμό
- Ούτε λίγο ούτε πολύ
- Σε μεγάλο βαθμό
- Απόλυτα

7. Σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένοι από το μισθό σας;

- Καθόλου Σε μικρό βαθμό Ούτε λίγο ούτε πολύ
 Σε μεγάλο βαθμό Απόλυτα

8. Τηρείτε το ωράριο εργασίας;

- Ναι Όχι

9. Με τι ακριβώς ασχολείστε σήμερα; (θέση, εταιρεία/ οργανισμός, κλάδος)

10. Αν δε σας ικανοποιεί ο κλάδος εργασίας σας, σε ποιον θα θέλατε να εργαστείτε;

11. Σας ζητήθηκαν πράγματα που σας δυσκόλεψαν;

- Ναι Όχι (Παρακαλώ συνεχίστε στην ερώτηση 13)

12. Τι ακριβώς σας δυσκόλεψε και γιατί;

13. Παρατηρείτε ανισότητες με άλλους συναδέλφους σας στον εργασιακό χώρο;

14. Σε ποιο βαθμό η σημερινή θέση εργασίας σας, ικανοποιεί τις προσδοκίες σας;

- Καθόλου Σε μικρό βαθμό Ούτε λίγο ούτε πολύ
 Σε μεγάλο βαθμό Απόλυτα

ΕΝΟΤΗΤΑ II : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

15. Ποια μαθήματα από αυτά που διδαχθήκατε θεωρείτε τα πιο σημαντικά;

16. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε επαρκή τα μαθήματα που διδαχθήκατε;

- Καθόλου Σε μικρό βαθμό Ούτε λίγο ούτε πολύ
 Σε μεγάλο βαθμό Απόλυτα

17. Τι άλλα μαθήματα πιστεύετε ότι θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα σπουδών;

18. Πιστεύετε ότι θα έπρεπε να υπάρχουν επιπλέον εργασίες ή σεμινάρια στο πρόγραμμα σπουδών;

- Ναι Όχι

19. Σε ποιο βαθμό οι σπουδές σας στη διοίκηση επιχειρήσεων ικανοποίησαν τις προσδοκίες σας;

- Καθόλου Σε μικρό βαθμό Ούτε λίγο ούτε πολύ
 Σε μεγάλο βαθμό Απόλυτα

ΕΝΟΤΗΤΑ III : ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Ποιο είναι το φύλο σας;

- Άνδρας
 Γυναίκα

26-30

- 31 και πάνω

2. Πόσο χρονών είστε;

- 21-25

*ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι Ι:

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Ερωτηματολόγιο Ι**Statistics**

		Ηταν η σχολή σας στις 5 πρώτες επιλογές	Λόγος επιλογής σχολής
N	Valid	50	40
	Missing	0	10
Mean		1,3000	1,9250
Median		1,0000	2,0000
Mode		1,00	1,00
Std. Deviation		,46291	,94428
Minimum		1,00	1,00
Maximum		2,00	4,00

Ηταν η σχολή σας στις 5 πρώτες επιλογές

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	35	70,0	70,0	70,0
	Όχι	15	30,0	30,0	100,0
Total		50	100,0	100,0	

Λόγος επιλογής σχολής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	epaggelmatiki apokatastasi	17	34,0	42,5	42,5
	endiaferon antikeimeno	11	22,0	27,5	70,0
	oikogeneiaki epixeirisi	10	20,0	25,0	95,0
	τοποθεσία	2	4,0	5,0	100,0
	Total	40	80,0	100,0	
Missing	System	10	20,0		
Total		50	100,0		

Statistics

		Ενδιαφέρον μαθημάτων	Πιο ενδιαφέροντα μαθήματα	Για ποιό λόγο τα κρίνετε ως ενδιαφέροντα
N	Valid	50	48	23
	Missing	0	2	27
Mean		3,6800	4,3542	2,0870
Median		4,0000	5,0000	2,0000
Mode		4,00	5,00	2,00
Std. Deviation		,62073	2,01578	,59643
Minimum		2,00	1,00	1,00
Maximum		5,00	8,00	3,00

Ενδιαφέρον μαθημάτων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σε μικρό βαθμό	2	4,0	4,0	4,0
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	14	28,0	28,0	32,0
	Σε μεγάλο βαθμό	32	64,0	64,0	96,0
	Απόλυτα	2	4,0	4,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιο ενδιαφέροντα μαθήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	logistiki	9	18,0	18,8	18,8
	dikaia	2	4,0	4,2	22,9
	HR	2	4,0	4,2	27,1
	H/Y	5	10,0	10,4	37,5
	diokisi epixeirisewn	17	34,0	35,4	72,9
	xrimatooikonomika	7	14,0	14,6	87,5
	μάρκετινγκ	5	10,0	10,4	97,9
	στατιστική	1	2,0	2,1	100,0
	Total	48	96,0	100,0	
Missing	System	2	4,0		
Total		50	100,0		

Για ποιο λόγο τα κρίνετε ως ενδιαφέροντα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	επαγγελματική stadiodromia	3	6,0	13,0	13,0
	χρησιμότητα endiaferon/epikairo	15	30,0	65,2	78,3
	Total	5	10,0	21,7	100,0
Missing	System	27	54,0		
Total		50	100,0		

Statistics

		Σημαντικότητα α σύνδεσης μαθημάτων με αγορά εργασίας	Γιατί θεωρείτε σημαντική τη σύνδεση αυτή
N	Valid	50	36
	Missing	0	14
Mean		1,2000	3,0000
Median		1,0000	3,0000
Mode		1,00	3,00
Std. Deviation		,40406	1,39386
Minimum		1,00	1,00
Maximum		2,00	5,00

Σημαντικότητα σύνδεσης μαθημάτων με αγορά εργασίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	40	80,0	80,0	80,0
	Όχι	10	20,0	20,0	100,0
Total		50	100,0	100,0	

Γιατί θεωρείτε σημαντική τη σύνδεση αυτή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	efodia gia pan endexomeno se kariera	8	16,0	22,2	22,2
	eukoli epaggelamtiki apokatastasi	4	8,0	11,1	33,3
	etoimoi ergazomenoi	10	20,0	27,8	61,1
	πρώτη επαφή	8	16,0	22,2	83,3
	διεύρυνση οριζόντων	6	12,0	16,7	100,0
	Total	36	72,0	100,0	
Missing	System	14	28,0		
Total		50	100,0		

Statistics

		Πρέπει να διδάσκονται και άλλα μαθήματα	Ποια είναι αυτά
N	Valid	50	15
	Missing	0	35
Mean		1,7000	4,6000
Median		2,0000	5,0000
Mode		2,00	1,00 ^a
Std. Deviation		,46291	2,55790
Minimum		1,00	1,00
Maximum		2,00	9,00

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Πρέπει να διδάσκονται και άλλα μαθήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	15	30,0	30,0	30,0
	Όχι	35	70,0	70,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Ποια είναι αυτά

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	seminaria	3	6,0	20,0	20,0
	ergasies	1	2,0	6,7	26,7
	μηχανογραφημένη λογιστική	1	2,0	6,7	33,3
	διοίκηση ποιότητας	1	2,0	6,7	40,0
	βήμα επιχειρήσεων	3	6,0	20,0	60,0
	ΕΡΠ	3	6,0	20,0	80,0
	δημόσιες σχέσεις/διεθνές μκτ	1	2,0	6,7	86,7
	ΔΑΠ	1	2,0	6,7	93,3
	στατιστική	1	2,0	6,7	100,0
	Total	15	30,0	100,0	
Missing	System	35	70,0		
Total		50	100,0		

Statistics

		Επιθυμητός κλάδος εργασίας	Εύκολη απορρόφηση στον κλάδο στόχο	Οι σπουδές καλύπτουν τα προσόντα για εργασία	Ικανοποίηση προσδοκιών για σπουδές
N	Valid	50	50	50	49
	Missing	0	0	0	1
Mean		3,8000	3,6400	3,5400	3,6531
Median		3,5000	4,0000	3,0000	4,0000
Mode		1,00	4,00	3,00	4,00
Std. Deviation		2,74791	,85141	,78792	,63084
Minimum		1,00	2,00	2,00	2,00
Maximum		10,00	5,00	5,00	5,00

Επιθυμητός κλάδος εργασίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid dimosio	13	26,0	26,0	26,0
idiotiki etaireia	11	22,0	22,0	48,0
eleuthero epaggelma	1	2,0	2,0	50,0
logistika	6	12,0	12,0	62,0
τράπεζες/χρηματιστήριο	8	16,0	16,0	78,0
μάρκετινγκ	2	4,0	4,0	82,0
οικογενειακή επιχείρηση	4	8,0	8,0	90,0
πληροφορική	2	4,0	4,0	94,0
Ανθρώπινο δυναμικό	3	6,0	6,0	100,0
Total	50	100,0	100,0	

Εύκολη απορρόφηση στον κλάδο στόχο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Μάλλον διαφωνώ	4	8,0	8,0	8,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	18	36,0	36,0	44,0
Μάλλον συμφωνώ	20	40,0	40,0	84,0
Συμφωνώ	8	16,0	16,0	100,0
Total	50	100,0	100,0	

Οι σπουδές καλύπτουν τα προσόντα για εργασία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Μάλλον διαφωνώ	1	2,0	2,0	2,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	29	58,0	58,0	60,0
Μάλλον συμφωνώ	12	24,0	24,0	84,0
Συμφωνώ	8	16,0	16,0	100,0
Total	50	100,0	100,0	

Ικανοποίηση προσδοκιών για σπουδές

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Μάλλον διαφωνώ	3	6,0	6,1	6,1
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	12	24,0	24,5	30,6
	Μάλλον συμφωνώ	33	66,0	67,3	98,0
	Συμφωνώ	1	2,0	2,0	100,0
	Total	49	98,0	100,0	
Missing	System	1	2,0		
Total		50	100,0		

Statistics

		Φύλλο	Ηλικία	Εξάμηνο φοίτησης
N	Valid	50	50	50
	Missing	0	0	0
Mean		1,4200	1,1800	5,4400
Median		1,0000	1,0000	4,0000
Mode		1,00	1,00	8,00
Std. Deviation		,49857	,38809	2,32256
Minimum		1,00	1,00	2,00
Maximum		2,00	2,00	8,00

Φύλλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	29	58,0	58,0	58,0
	Γυναίκα	21	42,0	42,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	21-25	41	82,0	82,0	82,0
	26-30	9	18,0	18,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Εξάμηνο φοίτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	B	3	6,0	6,0	6,0
	Γ	12	24,0	24,0	30,0
	Δ	11	22,0	22,0	52,0
	Z	1	2,0	2,0	54,0
	ΣΤ	4	8,0	8,0	62,0
	Πτυχίο	19	38,0	38,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Ερωτηματολόγιο II**Statistics**

		Τωρινή εργασία	Απασχόληση
N	Valid	52	46
	Missing	0	6
Mean		2,0577	1,1304
Median		2,0000	1,0000
Mode		1,00	1,00
Std. Deviation		1,05558	,34050
Minimum		1,00	1,00
Maximum		4,00	2,00

Τωρινή εργασία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Στέλεχος ιδιωτικού τομέα	21	40,4	40,4	40,4
	Στέλεχος δημόσιου τομέα	13	25,0	25,0	65,4
	Ελεύθερος επαγγελματίας	12	23,1	23,1	88,5
	Δεν εργάζομαι	6	11,5	11,5	100,0
Total		52	100,0	100,0	

Απασχόληση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πλήρης	40	76,9	87,0	87,0
	Μερική	6	11,5	13,0	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Statistics

		Χρόνος εργασίας	Μετά την αποφοίτηση	Χρόνος για την εύρεση πρώτης εργασίας
N	Valid	46	46	46
	Missing	6	6	6
Mean		1,6957	2,1739	1,8478
Median		1,0000	2,0000	1,0000
Mode		1,00	2,00	1,00
Std. Deviation		,81294	,73950	1,13465
Minimum		1,00	1,00	1,00
Maximum		3,00	3,00	4,00

Χρόνος εργασίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	<1 έτος	24	46,2	52,2	52,2
	1-2 έτη	12	23,1	26,1	78,3
	>2 έτη	10	19,2	21,7	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Μετά την αποφοίτηση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Εργασία	9	17,3	19,6	19,6
	Συνέχεια σπουδών	20	38,5	43,5	63,0
	Στρατιωτικές υποχρεώσεις	17	32,7	37,0	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Χρόνος για την εύρεση πρώτης εργασίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	<1 μήνα	25	48,1	54,3	54,3
	1-6 μήνες	11	21,2	23,9	78,3
	6-12 μήνες	2	3,8	4,3	82,6
	>1 έτος	8	15,4	17,4	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Statistics

		Ικανοποίηση προσδοκιών από τωρινή εργασία	Ικανοποίηση από μισθό	Ικανοποίηση προσδοκιών από σπουδές
N	Valid	46	46	52
	Missing	6	6	0
Mean		3,6957	3,7391	3,7500
Median		4,0000	4,0000	4,0000
Mode		4,00	4,00	4,00
Std. Deviation		,72632	1,02056	,55572
Minimum		2,00	2,00	3,00
Maximum		5,00	5,00	5,00

Ικανοποίηση προσδοκιών από τωρινή εργασία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σε μικρό βαθμό	3	5,8	6,5	6,5
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	12	23,1	26,1	32,6
	Σε μεγάλο βαθμό	27	51,9	58,7	91,3
	Απόλυτα	4	7,7	8,7	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Ικανοποίηση από μισθό

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σε μικρό βαθμό	8	15,4	17,4	17,4
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	7	13,5	15,2	32,6
	Σε μεγάλο βαθμό	20	38,5	43,5	76,1
	Απόλυτα	11	21,2	23,9	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Ικανοποίηση προσδοκιών από σπουδές

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ούτε λίγο ούτε πολύ	16	30,8	30,8	30,8
	Σε μεγάλο βαθμό	33	63,5	63,5	94,2
	Απόλυτα	3	5,8	5,8	100,0
	Total	52	100,0	100,0	

Statistics

		Τήρηση ωραρίου εργασίας	Θέση / κλάδος εργασίας	Εναλλακτική επιθυμητή επιλογή κλάδου
N	Valid	46	46	11
	Missing	6	6	41
Mean		1,5000	3,6957	2,0000
Median		1,5000	4,0000	2,0000
Mode		1,00 ^a	4,00	2,00
Std. Deviation		,50553	1,97619	,44721
Minimum		1,00	1,00	1,00
Maximum		2,00	7,00	3,00

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Τήρηση ωραρίου εργασίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	23	44,2	50,0	50,0
	Όχι	23	44,2	50,0	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Θέση / κλάδος εργασίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	χρηματοοικονομικά	9	17,3	19,6	19,6
	συνιδιοκτήτης εταιρείας	5	9,6	10,9	30,4
	δημόσιο	7	13,5	15,2	45,7
	τμήμα μάρκετινγκ	10	19,2	21,7	67,4
	λογιστικά	6	11,5	13,0	80,4
	διοίκηση ιδιωτικών	3	5,8	6,5	87,0
	εκπαίδευση	6	11,5	13,0	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Εναλλακτική επιθυμητή επιλογή κλάδου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	καλύτερη θέση στον ίδιο κλάδο	1	1,9	9,1	9,1
	δημόσιο	9	17,3	81,8	90,9
	πωλήσεις	1	1,9	9,1	100,0
	Total	11	21,2	100,0	
Missing	System	41	78,8		
Total		52	100,0		

Statistics

		Δυσκολία στα καθήκοντα	Διευκρίνηση δυσκολιών	Ανισότητες με συναδέλφους
N	Valid	46	3	46
	Missing	6	49	6
Mean		1,9348	1,0000	1,2826
Median		2,0000	1,0000	1,0000
Mode		2,00	1,00	1,00
Std. Deviation		,24964	,00000	,45524
Minimum		1,00	1,00	1,00
Maximum		2,00	1,00	2,00

Δυσκολία στα καθήκοντα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	3	5,8	6,5	6,5
	Όχι	43	82,7	93,5	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Διευκρίνηση δυσκολιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ανεπαρκείς γνώσεις	3	5,8	100,0	100,0
Missing	System	49	94,2		
Total		52	100,0		

Ανισότητες με συναδέλφους

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	33	63,5	71,7	71,7
	Όχι	13	25,0	28,3	100,0
	Total	46	88,5	100,0	
Missing	System	6	11,5		
Total		52	100,0		

Statistics

		Πιο σημαντικά μαθήματα σπουδών	Επάρκεια μαθημάτων σπουδών	Ποια άλλα μαθήματα να συμπεριληφθούν	Επιπλέον εργασίες ή σεμινάρια
N	Valid	47	52	30	52
	Missing	5	0	22	0
Mean		3,6809	3,8269	4,0333	1,1154
Median		3,0000	4,0000	4,0000	1,0000
Mode		3,00	4,00	3,00	1,00
Std. Deviation		1,96830	,64841	1,71169	,32260
Minimum		1,00	3,00	1,00	1,00
Maximum		7,00	5,00	7,00	2,00

Πιο σημαντικά μαθήματα σπουδών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	μάρκετινγκ	9	17,3	19,1	19,1
	πληροφοριακά συστήματα	4	7,7	8,5	27,7
	λογιστική	11	21,2	23,4	51,1
	διοίκησης	8	15,4	17,0	68,1
	δίκαια	5	9,6	10,6	78,7
	χρηματοοικονομικά	4	7,7	8,5	87,2
	έρευνα αγοράς	6	11,5	12,8	100,0
	Total	47	90,4	100,0	
Missing	System	5	9,6		
Total		52	100,0		

Επάρκεια μαθημάτων σπουδών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ούτε λίγο ούτε πολύ	16	30,8	30,8	30,8
Σε μεγάλο βαθμό	29	55,8	55,8	86,5
Απόλυτα	7	13,5	13,5	100,0
Total	52	100,0	100,0	

Ποια άλλα μαθήματα να συμπεριληφθούν

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid πωλήσεις	2	3,8	6,7	6,7
διεθνές εμπόριο	3	5,8	10,0	16,7
πιο λεπτομερή μαθήματα	8	15,4	26,7	43,3
μελέτες ελληνικών επιχειρήσεων	6	11,5	20,0	63,3
τα ίδια στα αγγλικά	4	7,7	13,3	76,7
προγράμματα μηχανογραφημένης λογ.	4	7,7	13,3	90,0
πληροφοριακά συστήματα	3	5,8	10,0	100,0
Total	30	57,7	100,0	
Missing System	22	42,3		
Total	52	100,0		

Επιπλέον εργασίες ή σεμινάρια

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ναι	46	88,5	88,5	88,5
Όχι	6	11,5	11,5	100,0
Total	52	100,0	100,0	

Statistics

		Φύλλο	Ηλικία
N	Valid	52	52
	Missing	0	0
Mean		1,5000	1,7692
Median		1,5000	2,0000
Mode		1,00 ^a	2,00
Std. Deviation		,50488	,42544
Minimum		1,00	1,00
Maximum		2,00	2,00

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Φύλλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	26	50,0	50,0	50,0
	Γυναίκα	26	50,0	50,0	100,0
Total		52	100,0	100,0	

Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	21-25	12	23,1	23,1	23,1
	26-30	40	76,9	76,9	100,0
Total		52	100,0	100,0	